

ÉRDI IRKA

IRODALMI-KULTURÁLIS FOLYÓIRAT X. ÉVFOLYAM 4. SZÁM 2020. DECEMBER 400 Ft

Mérleg, 2020

Miközben a járvány megrengette az egész világot, a Poly-Artban is volt égszakadás, földindulás ebben az évben. Nemcsak jelentős műsorok, találkozók maradtak el, mint a Poly-Art 25 évének megünneplése, könyvbemutatók, szerzői estek, vendégszereplések, kiállítások, de gyakorta látogattuk a temetőket is. Veszteség, érzelmi kifosztottság, tehetetlenség, a hiábavalóság elkeseredettsége...

A ritkaságszámba menő viszontlátások az egyszerű összejöveteleket is ünnepszintre emelték. Egyetlen írói-költői estet rendezhettünk az első hullám előtt, aztán a boldogságos Czabai-kerti évadzáró után azt hittük, mindent tudunk pótolni még az idén. Rosszul hittük.

Az is igaz, hogy nem etikus azon nyavalyogni, hogy elmaradnak a betervezett programok, amikor mások az életükért küzdenek. Aki nem betegszik meg, az is szenved a vírus okozta problémáktól (munkahelyi gondok, szeretteinkért való aggodalom és szorongás).

A KÉK-ek több lehetőséget használtak ki: különböző helyszínekre szerveztek egyéni és csoportos kiállítást, részt vettek alkotótáborokban, de aztán a kerítésgaléria ötletének kiterjesztésére már nekik se maradt elég idő. A Toll, papír, kamera portrészorozat némi vigaszt hozott a büszkeség mellé. Jövőre folytatódik, hiszen az egész nyarat átívelték a felvételek napjai.

Aztán az őszi nagypályázat díjkiosztója meghozta az áttörést, az elégtételt: a technikai szakértésnek, a bravúrnak, a türelmes tanításnak meglett az eredménye – ugyanolyan ünnepi volt a hangulat, a meghatottság, mint amikor hagyományos módon rendeztük meg. Példaértékű volt az összehangoltság, a csapatmunka, a KÉK-ek önzetlen felajánlása pedig fokozta az eufóriát, ahogyan az irodalmi szemelvények hangzóanyaga is.

A hétköznapi nyüzsgésről pedig mindig gondoskodott valaki – akármelyik klasszikusra emlékeztünk egy-egy játéköttel. Bár a pszichológusok csapatépítő tevékenységnek nevezik az ilyen jellegű feladatokat, nekünk egyszerűen szórakozást, boldogságot jelent a kutatás, az új műfajokkal való ismerkedés, az alkotás – meg is indult a kezdeményezések áradata.

Azt mondják, a boldogságot nem hajszolni kell, nem rátalálni kell, mert az bennünk van, mi hozzuk létre magunkban, csak hagyni kell kibontakozni: kinek írással, kinek festéssel, kinek korongozással jön ez létre. Az IRKA, a KÉK éppen erre való: lehetőséget ad, felkarol, támogat.

A mérleg serpenyőjében, persze, vannak negatívumok is, de azok túl könnyűnek találtattak az idén is. Rájöttünk, hogy az a világ, amiben eddig éltünk, visszavonhatatlanul és végérvényesen elmúlt, és nincs fontosabb a családnál és a közösségi összekapaszkodásnál.

Győznie kell az összetartozásnak, az egymásért végzett munkának, az egymás sikeréért érzett örömnak, a tiszteletnek, a szeretetnek, a megbecsülésnek, a becsületnek.

Ezek a mi szinonimáink. Mert bár különösebb bajunk nincs az élettel, de nem kell ennél stresszoldóbb elfoglaltság.

Így aztán jöhet 2021. Mi készen állunk.

Ehhez kívánok minden IRKA-snak és KÉK-tagnak áldott karácsonyt, boldog új évet, pozitív életszemléletet, testi-lelki egészséget, mentális egyensúlyt és harmóniát.

Daróci Lajosné
klubvezető

Jankovits Márta: Végző búcsú egy baráttól

Mondják, hogy nincs pótolhatatlan ember. Ami legtöbbször talán igaz is, de azért akadnak kivételek. Ilyen kivétel Ábel András, aki megtisztelt azzal, hogy a barátságába fogadott.

Az embernek élete egy-egy korszakában szüksége van olyan támaszra, amire bizton számíthat. Eleinte a szülők, a család, majd a barátok, tanítók, a házastárs, később a gyermekek.

Nekem talán több is, mint tíz éve egy ilyen támaszt jelentett Ábel András barátsága. Idős emberek lévén személyesen csak párszor találkoztunk, de telefonon szinte naponta beszélünk, néha többször is.

Több mint húsz éve, hogy foglalkozom Százhalombatta helytörténetével.

Több szépirodalmi könyvem is megjelent, mellette dokumentumok emberekről, történetekről. Alapítója vagyok a Százhalombattai Faluvédő Egyletnek és a Százhalom újságnak.

Munkám során már nem is tudom, kitől hallottam Ábel András nevét.

– Van Érden egy ember – mondta az a valaki –, azzal foglalkozik, amivel te. – Felvettem vele azonnal a kapcsolatot, és rájöttem, hogy egy valóságos „kincsesbányára” leltem.

Százhalom majd Batta, Százhalombatta régi nevei összeforrtak Érd, főleg az Óváros történetével. (Ábel András kitartóan harcolt egészen élete végéig, hogy Érd régi része nem Ófalu, hanem Óváros. Ezt nemcsak gondolta, de történelmi tényekkel is számtalanszor bizonyította.)

Írtam többször is Érdről, és akinek a tudására bizton számíthattam, az Ábel András volt.

Van egy harmadik társunk is Ercsiben, Szili Istvánné Viczko Tímea. Neki is több könyve jelent meg Ercsi történelméből.

Ez azért fontos, mert az, aki mindent tudott Érd történetéről, nem hagyott maga után egy összefoglaló munkát. Évekig gyözködtem, hogy üljünk le, ő mesél, én meg leírom.

Rengeteg anyaga van összegyűjtve, nekem is nagyon sokat átküldött, de mindig van olyan, amit kérdeznék, de nincs kitől.

Mindháromunknak a helytörténet családi indíttatású. Tímeának az édesapja volt az utolsó főjegyző Ercsiben. Mindenki hozzá ment ügyeket intézni, ő még gyermekként is kíváncsian hallgatta, miről beszélgetnek. A rokonok is mesélték a régi történeteket. Én az édesapámtól „örökölttem” a közösségi élet utáni érdeklődést. A faluban a kultúráért végzett munkájáért a közösség által épített ház falán emléktáblát kapott.

Ábel András ugyancsak a családtól kapta az indíttatást. Nagypapa hivatalnokként aktív részese volt Érd történetének, édesapja az érdi reptéren töltötte az életét, nagynénje, a Viki néni, bábaasszony volt.

A család így ismerte Érd minden szegletét, a családokat, a megtörtént eseményeket. Ezek mind az András fejében voltak, mindenre emlékezett.

Szerencséje volt, hogy nagyanyja látta az érdeklődését, és bemutatta kedves barátjának a fiút, Jovicza Ignácnak (1880 – 1971).

Mindig mesélte, hogy rengeteget tanult tőle, nemcsak Érd, de az ország történelméről is.

Jovicza Ignác ismerte Kereskényi Kerekényi Gyula (1835 – 1911) plébánost, aki ásatásokat folytatott, és megírta rendkívül értékes könyvét.

Pontosan leírom a címét, mert valószínű, hogy sokan nem is tudnak róla.

Érd (Hamzsabég) és Batta (Százhalom) községek történeti vázlata (megjelent 1874-ben.)

Kereskényi Gyula ismerte Érdy (Luczenbacher) Jánost (1796 – 1871), aki régészként kedves lelőhelyének tekintette Érdet, és 1848-ban Érdyre változtatta a nevét. Ilyen elődöktől tanult Ábel András, aki sajnos utolsó ebben a sorban.

Kedvenc korszaka többek között a hun legendavilág volt, amiről rengeteg anyagot gyűjtött össze, és ez mind feldolgozásra vár. Egészen más véleménye volt a történelem egy-egy nagy eseményéről, pl. II. Lajos királyunkról, aki Mohácsra menve Érden pihent meg, amiről a hivatalos történelem egy mondattal sem emlékezik meg.

Ábel András ezt gondolta erről:

„Véleményem szerint magyar királyként kíváncsi kellett, hogy legyen a régi hun királyok temetkezési helyére, azért jött ide, hogy erkölcsi erőt merítsen. A legenda az legenda. Azzal ne akarjon a hivatalos régészet vitatkozni. Azért jött ide, mert ez egy szakrális hely, és innen írta meg az utolsó segélykérő levelét a pápának. Tény és való, hogy a vatikáni levéltárban van a levél, és tény, hogy a király itt megállt, hogy megvárja a lengyel segédcsoportokat.”

A király haláláról is más volt a véleménye, amit kutatásokra alapozott.

Meg volt győződve arról, hogy ha majd nem a megélhetés szabja meg az emberek életét, talán elérünk oda, hogy törődjenek a hazájukkal, hitükkel.

Hitte, hogy a hamu alatt parázs van, és Magyarországról olyan madár fog kirepülni, amely felmutathat egy követendő erkölcsi magatartást.

Ezekkel a gondolatokkal gyakran vigasztalt, amikor (és nem ritkán) sötétben láttam a jövőt. Nem tudom,

hogy most mit mondana ebben a katasztrofális helyzetben, de ismerve őt, most is bízna abban (és ezt erősen hitte is), hogy István király nem hiába bízta Máriára az országot.

Most látjuk igazán, hogy egy erős hit egy egész világot tud megmozgatni, még ha ez a hit nem egyezik a keresztényekével.

Szerencsére András bőséges ismeretet bocsátott a rendelkezésemre az évek során. Ebben nem állok egyedül, mert a barátainak sok anyagot adott át szabad felhasználásra.

2020. november 30. András napon

Baka Györgyi: Elsimítod sebeimet

Te, egyetlen, akiben
meglátom valódi arcom,
megfosztasz attól,
ami nem én vagyok,
ami csak rám tapadt
útközben, mint a sár.

Oly régóta belém
égette szilánkjait
a félelem, te elsimítod
sebeimet, finom,
mélyreható figyelmed
derűt fakaszt bennem.

Láthatóvá teszed
a színek egymásba
forduló árnyalatait,
erőd: gyöngédséged
határtalansága.

Sejtjeidben csírázó
jószágod szétoszlatja
bizonytalanságom,
merek újra gyermeki
lélekkel érzékelni,
elringató ölelésed
feloldja árvaságom.

Töredezek és valósulok,
halálokon át
az újjászületésbe.

Cettler Gertrúd: Kósza bolyongás

unalom alkotta lépést tett a táj,
 valahogy furcsa módon kikerülte arcom tekinteted,
 lobbanékonyan elszállt az ámulatba ejtő bűbáj,
 vaskos kövek és még több céltalanul lehelyezett
 vágány,
 egy már alig vöröslő pipacs...mi még tán valahol vár
 rám,
 bár ez sem oly nagy hátrány;
 kémlelőn kéklík félhomályban az égbolt,
 ruhám színektől megfosztott nézőponttal is tudatja,
 hogy
 az összegombolt
 tér és idő kedvtelenül karöltve keresik egymást,
 hogy feloldják önmagukban a még buzgón keringő
 bolyongást

Rád hangolódós szavak

...gondolataimban elidőzve...
 várom, hogy írni fogsz, hogy majd
 legalább egy csipetnyit jelzel;
 nem tovább, csak keddig,
 hogy meddig...?
 hát nem várok tovább, csak eddig;
 a várakozás uncsi,
 kezdem magam elfeledve
 cserbenhagyottnak lenni,
 ha netán észbe kapsz, hogy ideje pötyögni,
 hát ne cirádás sablonszöveget küldjél,
 hisz sokkal többre vagy képes, tehát
 csak küzdjél
 meg a szavakkal, valamiféle olyanokkal,
 mely mind majd a klaviatúrájánál marasztal,
 hát elő azzal a virtuális papírral
 hadd teljenek a sorok,
 én addig minden kétséget leporolok,
 s tüneményes kérdéseket írok össze helyettük,
 hogy párbeszédeinket magasabb szintre helyezzük

Hamberger Anikó: Narancsok

**Dylan D. Tides
Toldi Miklós: Aranynak**

Kandallómban lassan elnyugszik az izzás.
 Künn a tornác úgy nyög, mint a csósz, ha sírt ás,
 s legkedvesebb korcsát készül eltemetni.
 Múlhatna a tél már. Szeretném feledni,
 s tavaszt átugorva, még egy fülledt estén,
 tücsökczejban s pipám paraszába lesvén
 hold veresét nézni, mint ki sosem álmos...
 Azt az egyet még tán megérhetjük, János!

Isten, aki tudja, mi lesz végül vélünk.
 Annyi biztos csak, hogy holtunkig, ha félünk,
 nem ember kezétől s fegyver villámától
 remeg meg a szívünk. Nem tartunk a mától,
 a tegnap már nincsen, a holnap meg úgyis
 eljő, hogyha rettegsz, minek még a súly is?
 Szemem pernye-pillét követ, ahogy szálldos...
 Egy dolog rémiszt: Ha... elfelednek, János.

Nem engem vagy Téged. Az a jussunk. Nem kár.
 Örök emlékezet ezen földön nem vár
 semmi emberféle átkozott fiára.
 De mégis... Hazudd, hogy nem éltünk hiába!
 Tudom, hogy ajkam az ritkán és halkán szólt,
 de volt sok háborúm, s azt írtad, hajdan volt
 duzzadó erőmről: csodákkal határos!
 Tudják majd, ki voltam? Vagy már csak ma, János..?

Neked könnyebb, s főképp: sokkal szebb a dolgod.
 Fáradtság s vég nélkül mindegyre csak hordod
 rengeteg hősöd és történeted nékünk.
 Temiattad hisszük: lassú, magyar vérünk
 lesz még vad patakja legigazabb gögnek,
 s hogy idegen barmok mindhiába bögnek,
 magyar fejek alatt magyar szó lesz vánkös!
 Annyit adsz, hogy nem hullsz múlt kódébe, János!

Gyenge karom korhadt, mellém vénült szolgál.
 Könyvet hogyha elbír, de... csípje a bolha,
 tégedet olvasva új erőre szökken,
 s hiszem: nem felednek! Sőt, majd egyre többen
 falják soraidat évszázadok múlva!
 Minden betűd mag lesz, s magyar szívbe hullva
 megindul, és nő még friss hajtása számos!
 Mi meg fentről nézzük, s megnyugosunk, János...

Gani Zsuzsanna: Búgnak a melódiák

Tél van, tündöklük sok gyémánt,
csönd van, tán álmodik a világ?
Szundikál a föld, gyér a sétány,
kint játszik még egy-két diák.

Fán rigó s varjú néz mélán,
nézd, ó, hogy törpülnek a hibák!
Remény és vágy még akad néhány,
felhők fogynak, alig lilák.

Bunda nő kertek gallérján,
bent karikát lövellnek pipák.
Csillag tündöklük hold karéján,
talán megtisztul a világ?

Hit figyel fenyő taréján,
szívekbe oson a fényvirág.
Szeretet ül a föld szemhéján,
s búgnak meghitt melódiák.

Karácsony István: A tél ünnepe

Puhán süpped a csönd,
a hószerű levegő nem mozog, áll a sötétben.
Messzi vonatfüty hallik, s távoli zaj.
A vonat elment, a csend tovább lapít.
Hó kezd esni álmatagon,
kristályterítő száll a földre le.

Csillognak a poharak a fehér asztalon,
s a karácsonyfát díszítő gyermek arca pirosra hevül.
Csillagszóró szórja fényét.
A karácsonyi kalács illata bajt vív a fenyőével,
amelynek gyantája itt-ott kiserken.
Szeretet tölt be most minden lelket,
ez érző szívekben lustán terül.
Harmadiknak az iménti viadalhoz most belopódzik
a pecsenyéé,
dölyfösen töltve ki az egész lakást
kiverve onnan illattársait.
Szaloncukrok árnya táncol a falon,
még a gyertyák lobogva énekelnek boldog
Betlehemről.
Sercegő tálból ügyesen emel a gazdasszony piros
falatot,
az egyik gyerek máris többet akar, kap, ha megette.

Míg esznek, csönd van,
csak az öntött bor gyöngyözik lassan,
először tisztán ízleli mind. –
Az öröm hullámain áttáncolnak az ajándékok a
fenyő alá,
s ott kíváncsian nézik, melyik kié?
Derűsek az arcok.
„Mennyből az angyal”-ra álló szájjal örülnek beül.
Kívül egy könnyecsepp tolakszik a szemből,
...már-már a földre kerül.

Kerepesi Igor: Ő

Mikor mindenütt Veszély les,
S ezer Kétely él bennünk,
S nem tudhatjuk, hogy a Jövő
Meddig számol még velünk,
Mikor milljó átkos érzés,
Félelem dül legbelül,
És a félsz a kétségekkel,
És a búval elvegyül,
Akkor is, én hiszem mélyen,
Édesebb lesz majd a lét,
Hogyha lesz, ki szerelemmel
Hajtja vállamra fejét.

S érzem majd a szava mélyén,
Minden mosolya mögött,
Azért szeret, aki vagyok,
S Szeret mindenk fölött.
S megérti, mit mélyen érzek,
Megérti, mit gondolok,
Meghallgat, ha szólni vágyom,
S vigasztal, ha hallgatok.

Velem együtt örül, hogyha siker
S remény elragad,
Velem hallgat, hogyha éppen
Úgy hozza a pillanat,
És amíg én versről szólok,
Ő az autót vezeti,
S megtudom, hogy kedvenc dalom
Ő is épp úgy szereti.

Érti, miről szól a versem,
S mit jelent, ha hallgatok,
És ha nehéz is viselni,
Sem mondja, hogy rossz vagyok,
Álmodozóként szeret majd,
S Dalainkból rám ismer,
Kettőnk világa, mint egy film
S önálló kis naprendszer.

Saját nyelvünk is lesz talán,
Melyet csak mi értünk meg,
S próbálkoznom enged majd
A konyhában egy kis teret,
És ha minden úgy lesz majdan,
Ahogy éppen gondolom,
Én leszek az Ő Hazája,
S Ő lesz az én Otthonom.

Kósa Márta: Erdei út

(okt. 18-án, a magyar festészet napján)

Ezer színével int felém
hívogat s a szél is zenél
avar roppan
ősz virágok szirma lobban
kövér felhők futnak az égen
festménybe léptem
mint egy régi régi képen – erdő napfényben
öreg törzsek korhadása – nyurga ágak hódítása
gombák – tollak
múlt tör rám és emlék éled
szagok – színek
agyamba behatolnak helyet kérnek
újra kamasz vagyok s egy Paál-képet nézek

víz fodrozódik
csónak billeg
sietni kell de vajon minek
ki vár
mi vár
hová visz a rohanás – hová sodor a vágta
lehajolok
bogárka száll kései virágra
kicsiny gyík bújik
sápadt levélen vizet csókol a nap
hosszan nézem őszre itt mi is maradt
képeskönyv élet – elfutott idő
álom a tegnap és az azelőtt
szirmokkal ölelő vágy
hosszúra nyúló pillanat
remegő levelek a víz fölött
tükörkép – a folyó szalad
sóhaj
siettet – sodor a pillanat
át a vízen hazafelé az őszi szél hajamba kap
beleborzol
hideg jár át – első kísértete a hosszú télnek
míg hazaérek

gyors szikra pattan – hasábok égnek
dermedt kezemben forró tea
orromba visszaköltözik az otthon szokott füstfoltos
meleg illata.

Kreischer Nelly: Aki menni akar

Aki menni akar, azt hagyni kell!
Sőt nyitni kell neki kaput!
Aki menni akar, segíteni kell,
hogy indulhasson mielőbb.
Aki elment, talán egyszer visszajön,
Mert aki elment, valamit itt hagyott.

Aki menni akar, azt nem szabad
hívni, tartani, marasztalni.
Minden könnyörgés haszontalan.
Kár megcsúfolni a szép emlékeklet.
Visszatartani az indulót
becsületesen nem lehet, hát
kaput nyitok neked, és bezárom magam.

Ludwig Géza: Fény és árnyék

Néha olyan a múlt,
mint ködgomoly a tó felett,
és eloszlik, mikor
fény fürkész minden szegletet.

De elvakít a fény,
ha merőn csak fénybe nézek –
csak árnyékkal festve
kelnek életre a képek.

Néha olyan a múlt,
mint ködgomoly a tó felett –
mi lesz, ha oszlik el,
s a tó csak káprázat lehet,

mert elvakít a fény?
És ki homályt nem látja meg,
– az ember az – és készít
hamisan fénylő képeket?

Fény nélkül nincs árnyék,
és árnyak mögött ott a fény –
vakító nap után
is mindig ránk borul az éj.

Múlt árnyéka – Jövő,
a Jelen – csak átmenet,
még akkor is, ha fáj,
még akkor is, ha rettenet...

Lukács Mária: Egyszerű szólamok

Fényezni kéne a csillagokat
feléleszteni a lélektüzeket
hisz hasonmására teremtett
bennünket Isten kit hírből ismer
minden ember de teljesen közel
csak akkor férhet hozzád
ha zsigerből vágyódsz utána
beavat ő az Univerzum titkaiba
magát mutatja meg minden
barátodban minden leszakított virágban
az ő illatát érzed ő mosolyog
mások tekintetében bársonytakaró
az ő lelke szomjunkat enyhíti
jóllakat nincsen nélküle semmi
a történetét mindenki ismeri
az Atya akarata szerint
vigasztal a Szentlélek
támasz aki rábízta magát
előbb utóbb angyal követi
párbeszédben Istennel
jó mindig úton lenni

Máté Miklós: Így láttam...

Sosem értettük, mit tátog
Mániásan a diktátor.

Amikor ledőlt a szobra,
Saját magát agyonnyomta.

Estére kelt föl a Nap,
És láttam azt, hogy a gazt,

Mit elvetett az önkény,
Tövestől tépi a Nép.

Mígnem egy proletár pónem,
Ki a kórra nem volt gyógyszer,

Moszkvába inalt, s talpat nyalt,
Míg pesti srác flaszteron halt.

A Kreml dörgött: (ügynek konyec)
Véget ér lassan a nagy hecc.

„Nem segít nektek a Nyugat,
A Nyugat csak ugat, ugat,

De nem harap, ám tank arat,
Ki ellenáll, holtan marad!”

Terror sistergő vasával,
Akár valami állatra,

Sütöttek ránk billogot,
Újra vörös csillagot.

S ahol élnünk adatott,
Türtünk muszkahadat ott...

Móczár Csaba: A drága nő

Drága, te vagy
az ajándékom mára.
A masnit félve tettem félre,
de szemed súgta, miért ne?
Te drága nő,
Asszony! Esendő!

Drága, te vagy
szívem kincsestára!
Veled ékszerezem fel magam,
és viselem, büszkén, boldogan.
Te drága nő,
ragyogó ékkő!

Drága, te vagy
lelkem társa.
Titkolt vágyam netovábbja,
barna lelkű hét csodája.
Te drága nő,
törődő, megértő!

Drága, te vagy
testem oldalbordája.
A tested féltő óvása
megannyi gyönyör forrása.
Te drága nő,
érző, szerető!

Drága, te vagy
betegségem 42°-os láza,

mely gyötör, s végül meg is öl,
és leszel ravatalomon virrasztó néma ör.
Te drága, drága, drága nő,
szerető, szemfedő!

Naszvadi Judith: A földre simulok

A földre simulok,
vizes hajam a homokon szétterül.
Illatos füvek kúsznak nyelvemre,
és körbefonnak mindenféle
szikár gyökerek.
Vályogház leszek a pusztán,
arról álmodom.
Az emberi lélegzet éltet.
Falaimon őrizem az izzadsággal
kevert gyönyört, a füstös teleket
és a csöndben lekozmaló zsíros ízeket.
Addig élek, amíg nap-naponta
kérges kezek érintenek.
Aztán, ha kihálnak belőlem
a multszagú öregek, összetöppedek.
Maradok a helyemen,
a zabolázatlan kert burjánzó bokrai
rejtenek majd, amíg lehet.
Fölöttem egykedvűn változnak majd
havas és forró nyári szelek,
aztán csöndben magamba roskadok,
romlásommal riadást nem okozok,
és leszek könnyű homok,
a tavaszi szellőkre felülök
és repülök, csak repülök
túl a pusztán, túl a nagy vízen,
amíg el nem fogyok.
De most még a pusztáról álmodok.

Pálfi Nándor: Csak te vagy

Örülök, hogy itt vagy
Most velem,
Főleg mivel tudom,
Hogy lehetnél
Máshol is,
A tér-idő
Egy másik hajlatában,
Mások életébe hullva.
Talán nem mondtam,
De nekem
Már tényleg

Csak te vagy,
És ne haragudj,
Ha ez teher
Neked.
Csak te
Meg néha mások is,
Az időben szétszórva,
Mint az emlékek.
De egy idő után
Mindig rájövök,
Hogy bennük is
Csak te vagy.
Végül is mindig te.
Ők
Mennek vagy maradnak,
Nem tudom,
Az idő tovább rohan,
De te itt maradsz.

Péter Éva Erika: A sors átkarolhatatlan

A sors átkarolhatatlan árva.
illúzió a választás technológiája.
amit eltitkolsz, az önmagára rányit.
van az a pénz, amiért bármit.

Az álmatlanság tősgyökeres lakos.
gyáva vagy már a forradalmakhoz.
visszahalványodnál a gyerekkorunkba,
mindennek megvan a mérhetetlen súlya.

Petrik István: Utolsó utáni

(J.A. 83 éve nincs közöttünk...)

Hidd el, világ,
hogy nincs hibám.
A létezés
az egyetlen vétkem.
Te, aki kegyes vagy, Istenem,
ugye megbocsátod majd nekem...
Elestem sokszor,
mint annyi más,
de felkeltem megint,
és járok..
Rájöttem, hogy a városok
a legnagyobb ingoványok.
Mit teremt az ember,
majd szétesik,

s csak a romhalmazok nőnek.
 Foglyai vagyunk a végtelen térnek
 s a száműzött időnek.
 Akit anya szült,
 annak fáj a volt.
 Az elmúlás kezelhetetlen.
 Emlékszel, felsíró újszülött
 voltam a két kezében.
 Letettél, jártam,
 elmentem messze..
 Párizs, a Szajna várt rám.
 Ma már csak árnyad él bennem,
 és senki sem vigyáz rám.
 Ennék és innék, boldogan,
 de néha mást ad az élet...
 Van, kinek hajót és óceánt.
 Nekem balatonszárszói véget...

Somogyi Norbert: A Mikulás csizmája

Történt egyszer nagyon régen, túl a havon, túl a
 jégen, túl a messzi Lapp-vidéken, hol fény táncol
 fenn az égen, hol hosszú és halk az éjjel, találkoztam
 egy személlyel.

Fehér szakáll, hosszú bajusz, úgy hívták hogy Santa
 Claus. Nézegettem, furcsa manusz, ilyen hidegben
 csak mamusz? Volt vele vagy három krampusz,
 akkor esett le a tantusz!

De hiszen ez a Téalapó, ez az őszes öreg apó!
 Botja végén arany kampó, rénszarvasszánja suhanó.
 Egy dolog volt kacagtató, az a furcsa lábravaló.

Megkérdeztem: – Nincs csizmája? Nem hideg a
 mamuszkája? Három krampusz nézett rája, lassan
 nyílt Téalapó szája, három hete nem találja, fázik is
 nagyon a lába.

– Ilyen hóba kell a csizma, mit sem ér ez a
 mamuszk! Ránéztem a krampuszokra, gyerünk
 jöhet az agytorna.
 Vegyük gyorsan fontolóra, hol az öreg surranója?

Egyik krampusz mondja: – Talán, elhagyta egy útja
 során! Másik krampusz ezek után: – Biztosan a
 hotelszobán! A harmadik, az észkombájn: – Megette
 egy orangután?

Nagyot nevet a Mikulás: – Mire ez az okoskodás?
 Errefelé az a szokás, megsegít az összefogás.
 Gyerünk, három krampusz pajtás, van a házon egy
 nagy padlás!

Megnéztük az örökséget, a temérdek édességet.
 Hordtak oda annyi szépet, mikulásruhákat, prémet.
 Hátha találunk egy készlet, jó bőrbakancsféleséget.

Hát nem volt egy elit szalon, cukor lógott minden
 falon. Szólt egy krampusz: – Ott a padon! – S a
 Téalapó: – Jó nagy halom! Ezt itt fel is próbálhatom,
 tökéletes lesz a havon!

Három krampusz örömeiben táncot járt a hóesésben.
 A mamusz már feledésben, semmit sem ér ilyen
 jégen. Majd a nyáron napsütésben viselheti
 Kecskeméten.

Mikulás bajusza alatt csendesen mosolyra fakadt.
 Szeméből szeretet áradt, szereti ő ezt a hármat.
 – Három krampusz, sosem fáradt, jól segítik a
 munkámat.

Hohohohó! De most aztán, befogva a rénszarvas-
 szán! Zsákban cukor, alma, banán, felnőtteknek
 virgács, talán. Egyeseknek plüss oroszlán,
 megkapjátok holnapután.

Ezt történt velem oly régen, a távoli Lapp-vidéken,
 túl a havon, túl a jégen, csizmát kerestünk mi
 négyen. Vagyis öten! – Ó, mily szégyen,
 matekoznom kell a héten.

**Az illusztráció Somogyi Róza Borbála (8 éves)
 munkája**

Szabó Aida (Jampa drolma):

A Bádogember szerenádja
(parafrázis)

„Hogyha kigyullad a szívem a kóc,
nem lesz többet a Jancsi bohóc.”

(Weöres Sándor:
A paprikajancsi szerenádja)

Szívem már megsebezte karcod,
bádogtestemben vágyláz zihál.
Ébredő hullám törli arcod,
csillagtükrös éjen harmat szítál.
Folyton csöpp lábnyomodban járok,
gyötrődve borostyán Holdon várok.

Lelkem pillantásodért eseng,
rozsdáll a bádog, tátongnak sebek,
hagyottan bádogszívem remeg,
felettem halál angyala lebeg.
Bájud, mosolyod magamra vonnám,
de fősvény az ajkad, vonal a szád.

Fésűd a szellő, Nap tűz szemedből,
de jaj, ez éget, vakít, olvadok,
mégis reményt hinnék kezedből.
Szédültvak az elme, sorvadok,
zörög, csikorog, nyikorog a pléh,
kihull a szegecs, szétesik a fém.

Szatmári Kristóf : Szeretnélek...

Én csak szeretni akarlak,
Soha ki nem alvó lánggal.
Úgy, hogy reggelente karomban tartalak,
S estére hozzám térsz vissza mosolyoddal!

Szeretnélek, ahogy talán nem is tudok,
Szeretnélek fejben s vágytól izzó testtel,
S ahol e világi tudás végére jutok,
Ott szeretnélek halhatatlan lelkemmel!

Szeretnélek, pedig lehet, nem is ismerlek,
Szeretnélek, pedig talán nem is találkoztunk,
S lehet nem is tudom, mid szerethetek,
Amíg össze nem ér eltévedt utunk.

Eh, micsoda közhely-halom ez itt...
Mégis érzem, hogy valahogy szeretnéd,

S hiába nem érteném, neked miért tetszik,
Nem keresném soha más tetszését.

Csak te kellenél, te és én,
Két kizárt galamb a dúc előtt,
Kissé elárulva és reszketvén,
Csak egymástól kapva életerőt!

Szigetvári Zsófia Petra: Mindent....

Mindent megpróbáltam megérteni
A metaforáid
A kökerítésre felugró macskát
22:22-kor kívánni kell
A horoszkópot és a vonatmenetrendet.
késő
kés ő.

Soha nem hittem el hogy tényleg
elvágtad az életvezetékét.
Véletlenül vagy direkt
Attól függ melyik csatornát néztem
Egy patkány mászott ki a TV-ből
Te nagyon féltél
Én csak kicsit
Látszólag
Látszólag minden groteszk és igaz
Keringőzünk a lámpabúra tejszínű árnyékán.
Megcsúszol a fehér fal penészen

Mindent megpróbáltam megérteni.
A kérdőszavak börtönében
senki sem hajol le szappanért.
Húsz éve tervezem a szökést
Nytott cellaajtónál alszom
hogy bejöjjön a friss levegő.

Én tényleg megpróbáltam megérteni mindent.
miért térdel le a férfi ha megkéri egy nő kezét.
mire gondolt a költő.
ki ölte meg Kennedyt.
Miért vagyunk mi lovasnemzet.
Hova tűnt az adóm fele.
 $y = mx + b$
A mókust nem ütötték el
A sorozat végén újra összejöttek.
Minden jó ha jó a vége...
Kivéve a dél-koreaiaknak.

Én Mindent megpróbáltam megérteni
Égett Bibliával a kezemben ülök
egy szökőkút mellett.
Papírpénzt dobtam a vízbe

Kívántam.
Kettőt. Húszezerért ennyi csak jár.
Megérte?
Ez lenne a költészet.
Költ-
Pénzt új fájdalomra.
Ész-
Elveszti ha boldog.
Et-

Mindegy a lényeg, hogy Te legyél.
Érezd, hogy benned lüktetnek a sorok,
Félálomban, fejed fölött repkedő muslincákkal.
Próbálj meg mindent elfelejteni.

Szöllősi Bernadett: Bennünk van

Ajándék vesz téged körbe-körbe,
gyere, nézzünk együtt a tükörbe.
Most elmesélem, hogy hol az a kincs,
amit pénzért nem kapsz, és a boltban sincs.
És nincs a fa alatt, vagy a szendvicssütő mellett,
vagy a plüssben, amit kaptál zokni helyett,
se a harmadik tusfürdőben, egy csomag teában,
se egy serpenyőben, tudod, olyan Tefal-ban.
Nincs a mézeskalács színes mázában,
se a kutya vagy a macska házában,
se kócos angyalhajban, se cukrospapírban,
vagy asztalon hűlő rántotthús-panírban.
Se koszorú alatt, se táncoló gyertyalángban,
szerte a városban vagy a nagy világban,
ne nézd a papucsban – ott sosem leled,
kuglóf mazsolái közt se keresd.
Hisz nincs átkötve, nincs rajta masni –
ezt nem lehet csak úgy ajándékba kapni.
Nem rozé pezsgő ez, ami kifut és habzik,
vagy porcica, ami az ágy alatt alszik,
ez nem egy ígéret vagy tóban ringó ladik,
nem lábjegyzet, ami a lap alján lakik,
nem ígéretektől roskadó, szétfirkált papír,
nem drágakő – smaragd vagy zafír.
Nem nyakkendő, amit kaptál, épp a hatodik,
mert ezt úgy hívják, hogy szeretet,
és benned lakozik.

Torma Ágnes: Ajtó a múltba

Arcok mosódnak el az idő
kortalan hullámai között,
halovány árnyalat, mit életünk
szála csendben köréje szövött.

Nevük betűit mára szétszórta
a kelet felől fúvó passzátszél,
átírva gömbölyded sorrendjüket
egy egész más történetről mesél.

Csak megfakult fénykép mutatja,
mit elfeled az emlékezet,
magával sodorva a hívatlan,
zajos vacsoravendégeket.

Enyészete pincében a forgács,
megreped a göcsörtös szerszámnyél,
rozsa harapdálja hatos csavar
portól matt, tekervényes menetét.

Egyszer volt vágyakat ásítózik
egy törött rugójú ócska pamlag,
ablakunkon elmállik a függöny,
hogya elhúzod, kezedben marad.

Napfény bágyatagon szűrődik be
molyok rága apró lyukain,
padló menti huzat lapozza fel
polcra lehullott könyvek lapjait.

Dohos kamra alján eger nyoma,
tán száraz morzsákat keresett,
sarokban kerek folt, ott egykor
sásból font kosár terpeszkedett.

Kihűlt tűzhelyen apró lábas
árválkodik, rajta horpadt fedő,
koszos falon ferde képkeret,
havas tájkép és madáretető.

Tarnócziné Barabás Irén: Múló idő

Az idő viszi magával álmaink,
mikor fénytelen elszáll,
van, ki mohón kap utána,
más elengedi némán.
Minden piciny homokszem
számíthat nekünk,
mikor a homokórán
észrevétlen folyik el életünk:
barátság, hit, szeretet,
remény, hűség, becsület;
s nem is vesszük észre,
hogy néha mit veszíthetünk.
Lépteim visszhangját most
a mérhetetlen csend nyeli el,

kósza fűszálak
törékeny síksága
lelkembe életet lehel.

Állok a tengernyi víz
partján. Szökött barátom,
a hold, biztató,
óvó fénye is elhagyott.
Fénypázmák jelzik
útját a felhők felett,
a táj néma és halott.
Védekezem az emlékek ellen.
Puha csend ölel körül.
Ez jó.
Nincs hozzá fogható
a végtelen világegyetemben.

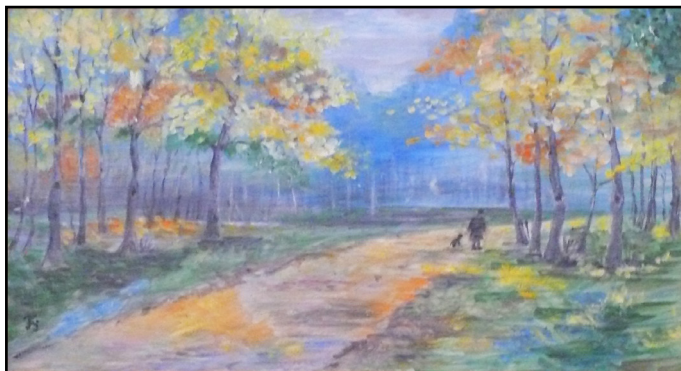
Tormássy Erzsébet: Szent karácsony

Szent karácsonyénak örökös csodája,
Ég és föld egyformán a Kisdedet várja.

Karácsony éjszakán kigyúlnak a fények,
Tükörképe földünk a csillagos égnek.

Apró gyermek, Isten fia, vagyon születőben,
Közénk vágyik, s alászáll most csendes
Betlehemben.

Annyi a szeretet parányi szívében,
Az egész világnak jut belőle bőven.

Fekete Irén: Séta az erdőben

Varga Katalin: Csak nekem

Halkan távolról hallom még
dallam és ritmus bennem ég
csak nekem csak tőled
szellő szárnyán repült

tudtad mi kedves szívemnek
komponáltál mosolyogva
lelkem kivirult
szemem elborult

hallottam a madarak trilláját
segítettek súgtak teneked
s én csodáltam a varázslatos zenekart

zizegtek a falevelek társultak hozzád
tücskök is ciripeltek a rigó fütyült kontrát
lemenő Nap kíváncsian kukucskált
fák árnyéklombja türelmesen fuvalált

szemem könnycseppektől ragyogott
minden megszűnt körülöttem
zene szól és csak nekem

Jankovits Márta rovata

Úton (részlet a kisregényből) 2. rész

Paulus nem is gondolkodott, csak rávetette magát egy szabadon hagyott lóra, és ment a lovasság után Ercsi felé.

Már besötétedett, mire Paulus kinyitotta a szemét. Először nem is tudta, hol van, aztán eszébe jutott a bajszos török, amint a kardjával felé vágott, de csak a lovat érte el.

– Milyen csend van és sötét. Vajon mi történt? – motyogott magában. – A ló megsebesült, én meg leeshettem. Biztosan beütöttem a fejem.

Fájdalmat nem érzett, csak a feje zsongott, mint egy méhkas. Végigtapogatta a fejét, vért nem érzett, így aztán gondolva, hogy sötétben ismeretlen helyen van, jobb, ha nyugton marad. Hamarosan el is aludt, majd hangos beszédre és világosságra ébredt.

– Emberek! Gyertek! Valaki fekszik itt a bokrok alatt. Nem török ez, vagy magyar, vagy német az istenadta.

– Ez is, az is, de segítsenek, emberek. Mi történt? Hol vannak a törökök?

– Reméljük, már a pokolban, de igazából dél felé indultak. Tegnap összecsaptak a magyarokkal, de ahogy hallottuk, visszaparancsolták őket. Teveled meg mi történt?

– Jöttem én is a lovassággal, de egy török a karddal megvágta a lovamat, én meg leestem. Este tértem magamhoz. Aztán van-e kis vizük, jó emberek, mert szomjan halok.

– Van, vitéz úr, nemcsak víz, de jó kis borocska is meg ennivaló.

– Nem vagyok én vitéz, csak gyalogos. Érdnél csaptunk össze a törökkel, eddig üldöztük őket. Nemcsak magyar vagyok, hanem német is, de ez hosszú történet.

– Majd elmeséli nálam – hívta az egyik ember a házába. Nem messze lakunk, főzött az asszony, aztán megaludhat jó kényelmes ágyban.

Jól is érezte magát, amíg feküdt, de ahogy felállt, elsötétedett előtte a világ.

Százhalom – Ercsi, 1684. augusztus

Keresztes András lassan lépdelt lovával a kis falu főutcáján. Nézett jobbra, nézett balra a kis nádtetős házak között. Járt már itt a barátjánál, de most nem igazán találta meg Franz Klein házat. Ember nemigen járt az utcán, így még megkérdezni sem tudta, melyik házban lakik. Benézett minden udvarba, hátha lát valakit. Látott is, de nem embert, hanem kifeszített halászhálót és egy lányt, aki szorgalmasan javította az eresz alatt a hűvösben.

– Rosa!! – szólította meg örömmel a lányt. – Csak-hogy megtaláltam a házatokat. Paulust keresem, mert elveszítettem a csata forgatagában. Megsebesültem, anyám ápolt, nem tudtam jönni.

– András! Isten hozta! Kerüljön beljebb, azonnal szólok Klein úrnak és Joannesnek.

– Szóljon, Rosa, de én inkább Paulust keresném. Vártam őt, de nem jött, míg sebesülten feküdtem. Tán csak nem esett baja? – rémült meg hirtelen András.

– Attól a naptól fogva, amikor elment szó nélkül, csak egy levélben búcsúzott tőlünk, Paulust senki nem látta. Nem is hallottunk róla – futotta el a könny Rosa szemét.

A vacsoránál aztán András elmesélte azt a keveset, amit tudott.

– Már a csata elején a forgatagban elveszítettük egy-

mást. Megsebesültem, úgy vittek haza anyámhoz. Később beszéltem érdiekkal, akik látták, hogyan csépelte a törököt. Valaki azt is mondta, hogy látta lovon ülve vágatni Ercsi felé a török után. De vajon mit keres egy gyalogos lovon? A csata előtt éjjel beszélgettünk az ostromárokból, akkor mondta, hogy harcol, ahogyan csak tud. Ne járjon úgy az ő családja, mint otthon a nagypapa a svédekkel.

– Hát ezért ment el! – kapta a kezét a fejéhez Joannes.

– De miért nem vitt magával engem is?

– Mert csak te maradtál az utolsó Hernold, ha ő elesik a csatában – válaszolta Franz Klein, aki már akkor értette Paulust, amikor elment.

– Akkor megyek, és megkeresem a bátyámat – fogadkozott Joannes.

– De nem mégy egyedül – szólt András –, megyek én is.

– És én is! – ajánlkozott Gaspar.

– Menjetek, fiúk, keressétek meg Paulust. Mi ketten várunk benneteket vissza Rosával.

Gallai Anna félve nézte a hatalmas férfit, akit apja két hete hozott haza. Még így is félelmetesnek látszott, hogy nem volt magánál.

– Még beszélünk is vele, mikor megtaláltuk a bokor alatt. Elmesélte, hogy az érdi csatából idáig üldözték a törököt. Azt, hogy ki fia-borja, már nem tudta elmondani, mert elájult. Azóta sem tért magához.

– Erős ember ez, apám, majd csak megsegíti a Jóisten is.

– Meg mi, leányom. Ápoljuk, ahogyan lehet. Édesanyád meg te nézzetek rá többször, hátha feléled.

A nap sugarát jótékonyan szűrte meg a függöny, amit Anna tett az ablakra, ha netalántán a „nagy ember” magához térne, ne zavarja a fény. A kora este még homályosabbá tette a szobát, amikor Paulus nagyon lassan kinyitotta a szemét. Idegen volt a szoba és a lány is, aki az ágy mellett ült egy széken, egy ing szakadását varrva. Először nem is vette észre, hogy a férfi nézi őt, annyira belemerült a munkájába.

– Te nem Rosa vagy! – hallott egy ismeretlen hangot, amitől aztán ijedten felugrott a székről.

– Nem, én nem Rosa vagyok, hanem Anna.

– Nem ismerek Annát, de hol vagyok?

– Ercsiben az apám, Gallai János házában.

– Hogyan kerültem ide?

– Szólok apámnak, hogy magához tért, majd ő minden elmond.

Augusztus 15-én Nagyboldogasszony napján vidám nap köszöntött Gallai János portájára. Nagy ünnep ez Ercsiben, a búcsú napja. Rendes körülmények között még a messzire szakadt rokonok is hazajöttek, hogy együtt üljék meg az ünnepet. Az asszonyok alaposan kitakarították a házat, meszeltek, sütöttek, főztek. Már több mint ötven éve, hogy Ercsi mezőváros lett. A mohácsi csata évében a törökök Buda felé menet feldúlták a falut, de száz év alatt újjáépült. 1629-30-ban a rácok betelepülésekor sok család talált itt magának új otthont. Gallai János magyar volt, de jól kijött Ercsiben az emberekkel, akár rác volt, akár magyar. Csak a törökkel nem volt kibékülve, ezért fogadta be a házába, és ápolta Paulust, látva vitézségét. Nemcsak ezt látta, hanem Annát és a kettőjük között a lopott pillantásokat is, ami nem volt ellenére. Azt már régen tisztázták, hogy Rosa és Gaspar szinte a testvérei.

Anna ugyan kételkedett, mert lehet, hogy Paulus ezt hitte, de talán Rosa nem így gondolta. Sokáig nem törte ezen a fejét, főleg ma, amikor az ünnepi készülődéssel kellett törődnie.

Már éppen kimerték a levest, mikor lovasok álltak meg a ház előtt. János a régi félelemmel ugrott fel az asztaltól, még benne volt a sok éves törökellenesség. El is röstellte magát, hogy még mindig tart tőle: visszajöhetnek.

– Maradjatok idebenn – szedte össze magát –, meg-nézem, ki zavarog fényes délből, és pont ezen a nagy ünnepen.

Megnyugodva látta, hogy három fiatalember száll le a lóról, láthatóan magyarok.

– Adj’ Isten, gazduram! – köszöntek tisztelettel. – Gallai János keressük.

– Aztán kit tisztelhetek az uraságokban? – de még ki sem mondta, mikor nagy kiabálást hallott a ház felől. Paulus szaladt kifelé, hatalmas karjaival átölelve az egyik lovast, majd a másik kettőt is.

– Mein Gott! Paulus! Végre megtaláltunk! – Joannes örömeiben körültáncolta régen elveszettnek hitt testvérét. – Már elsirattunk, mein Bruder. Rosa éjjelnappal imádkozott érted.

A nagy örömet csak Gallai Anna nem érezte. Paulus és ő az elmúlt hetek alatt egymásba szerettek. Ígéret ugyan még nem született, az apjától sem kérte meg a férfi a kezét, de nagyon reménykedett. Gallai János ebéd után magára hagyta a százhalmiakat, gondolva, sok megbeszélőnivalójuk van egymással. Abban is bí-

zott, hogy Paulus Annával kapcsolatban is döntésre jut, mielőtt elmegy.

Paulus, Joannes, Gaspar és Keresztes András az ünnepi ebéd után kiültek a kertbe olyan ital mellett, amit eddig nem ismertek. Paulus már az elmúlt hetek alatt teljesen rászokott.

– Mi ez a fekete valami a csészében? – nézegették, szagolgatták, kóstolgatták az enyhén keserű valamit.

– Ez fiúk, a kávé. Ennyi hasznunk volt a török itt-létéből – tréfált. – Anna főzte, mézzel ízesítette.

– Hát igen! Anna! Aztán hogyan állsz te ezzel a lánynyal, mein Bruder? Hiába vigyorogsz, láttam, amit láttam.

– Túl jó a szemed, mein jüngerer Bruder, de igazad van. Még ma délután megkérem Anna kezét.

– És mi lesz Rosával? – András kérdése váratlan volt, és sok mindent elárult.

– Mi lenne? Rosa a fogadott testvérem. De te, lieb mein Freund, látom, nem vagy közömbös iránta.

– Jól látod, már régen tetszik nekem, de úgy gondoltam, terveid vannak vele.

– Talán illene engem is, a bátyját, megkérdeznétek, de főleg Rosát, mielőtt eldöntitek a sorsát – avatkozott a beszélgetésbe Gaspar.

– Ni, hogy felnőtt ez a gyerek – tréfálkoztak a többiek.

Két év múlva 1686-ban Paulus Hernold és Gallai Anna az ercsi templomban házasságot kötöttek. Négy év múlva 1690-ben megszületett első gyerekük, Simon, majd 1722-ben unokájuk Josef. Nem volt könnyű sorsuk, mert a török után visszajöttek az eredeti tulajdonosok, és kárpótlásul a török időkben elmaradt haszonért olyan sok adót vetettek ki a birtokukon lakó jobbágyokra, hogy alig maradt valamijük.

Paulus nem tartotta magát jobbágyinak, otthon Bajorországban sem volt az. Gyakran került emiatt összetűzésbe a földesúr embereivel, de hatalmas termete, és öccsei, Johannes és Gaspar volt a biztosíték, hogy megvédjék magukat. Sok volt még akkoriban Százhalmon a parlagon heverő föld, amit fia, Simon segítségével megművelt, és idővel jómódúnak számított a faluban. Sváb munkabírása, pontossága, néha a zsugoriságig menő takarékosága meghozta a gyümölcsét. Megfogadta már ott a hajón, hogy soha többé nem fog éhezni, nyomorogni se ő, se a családja. Ezt oltotta be a fiába, Simonba is.

(Folytatása következik)

Kedves verseim

*Mottó: A verseket nem én írom.
Én csak élvezem.*

Juhász Gyula: Falusi harang verse

A hangom egyszer régen meghasadt.
A nagy, szent Dómból selyem ég alatt
Idekerültem.

Szegény, repedt falusi harang.

Most hirdetem a paraszt-születést
És kongatom a koldus-temetést.
Giling-galang
S a jég ellen védem a vetést.

Ködös, kopott táj, fázós, idegen
S én zengetem halottas énekem.
Bim-bam, bim-bam,
Fölöttem megmaradt a végtelen.

Távol harangok idekonganak:
Giling-galang, bim-bam, giling-galang.
Temet, sirat.
Engem sirat, temet száz büszke hang.
Száz boldogan zengő és távoli harang.

Szavalóverseny volt az iskolánkban. Hetedikes vagy nyolcadikos lehettem, szabadon választott verssel lehetett nevezni. Legtöbb gyerek a tankönyvből, szöveggyűjteményből keresett verset, én pedig, talán a „Tiszai csönd” hatására, a szüleim könyvespolcáról levettem Juhász Gyula kötetét, és abban kerestem szavalnivalót.

Izgalmas, új terep volt, ilyen módszeresen korábban csak Petőfit és Aranyt olvastam, igaz jóval korábban. Végül ezt a verset választottam, tizenkét-tizenhárom évesen is ráéreztem az allegóriára, hogy nem csupán egy bronzból öntött harang van megszemélyesítve a versben, hanem mintha a saját költői hangjáról, annak közönséghez eljutásáról szólna. Kicsit zavart, hogy az általam ismert, tanult Juhász-életrajzba nem tudtam beilleszteni, és nem egészen értettem, hogy

a köztudottan szegedi, tehát nagyvárosi költő, miért ír ilyen fájdalmasan arról, hogy az ő hangja nem tud úgy szólni, ahogy szeretné, nem jut el az emberekhez, hiszen egy világvégi kis faluban szól repedt hangon.

A közelmúltban került kezembe egy Juhász Gyula életéről szóló könyv, érdeklődéssel lapoztam végig, és a költő életének olyan részleteit tudtam meg, melyeket gyerekkoromban nem ismertem, és a vers allegóriája ezért volt számomra csupán izgalmas sejtés.

Juhász már középiskolás kora óta ír verseket. Budapesti egyetemi évei alatt (1903-1906) Négyesy professzor híres stílusgyakorlat szemináriumait látogatja Babitscsal és Kosztolányival együtt, akikkel jó barátságba kerül, és ennek a lelkes és elhivatott alkotóközösségnek ő a motorja. 1906-ban friss tanári oklevéllel a kezében azonban nem kap állást semmilyen számára élhető, tehát irodalmi élettel bíró helyen, csupán segédtanári megbízáshoz jut Máramarosszigeten, majd Léván.

Ezeket a „száműzetéseket” alkatilag gyenge idegrendszere nem tudja feldolgozni, mindkét helyről egyik napról a másikra megszökik öngyilkossági szándékkal. Három év segédtanításkodás következik Nagyváradon, ahol pezsgő irodalmi élet alakul, melyben aktív részt vállal. Fiatal költők antológiáját adják ki „A Holnap” néven, Ady védnökségével, egyébként Babitsnak ebben jelennek meg először versei 1908-ban. Juhász Gyula versei természetesen ekkor is melankolikusak, sorsával, tanári és költői pályájával itt is elégedetlen, de lát célokat, és van Anna-szerelem, ha viszonzatlan is. Érdemes elolvasni ebből az időszakból a „Tanár úr volnék...” című versét (házi feladat!).

Rendestanáriállásratovábbra is hiába pályázik, és 1911-ben, újabb világvégi száműzetés következik, segédtanári megbízás Szakolcán, a Morva folyó mellett, Magyarország északnyugati csücskében. Itt keletkezik idézett versünk is, és számos gyönyörű-bús költemény. A mi szerencsénk, hogy költészetének színvonala és termékenysége semmit sem csökkent ezekben az években, a repedt falusi harang gyönyörűen szól. Találgathatjuk csupán, hogy Juhász Gyula keserű, gyötrelmekkel teli élete hogyan alakult volna e száműzetés-traumák nélkül.

Szárnyaló Sóllymok haikucsoport
rengái (láncversei), haikui

A japán középkorban kialakult egy új lírai műfaj a renga, a láncvers. Az első három sort (5,7,5), a hokkut az egyik költő írta, a másik két sort (7,7), az agekut pedig egy másik. A két rész között tartalmi kapcsolatnak kellett lennie. Korlátlan hosszú versláncot lehet alkotni. Renga-versenyeket is rendeztek. A 16. század végére a renga első három sora önálló lett. Eredetileg humoros költemény volt, de a haiku műfajának megteremtésével a humor kiszorult belőle.

Hívó szó: Titok

Baka Györgyi:

tudatunk mélyén
sejtelmek sebek tépett
szárnyak titkai

gyermeki mosoly:
láthatatlan fény-szikra
csöndbe szótt titok

az időtlen és
a pillanat összeér
lángoló titok

éber álomban
juharlevélen szálldos
titkos jelenlét

Barna Júlia:

a kagyló titka
könnyben százszor fürösztött
fájdalma gyöngye

lassan hervadó
rózsaszirmok hajnalnak
súgják titkukat

titkát villantja
a pillanat nem adja
elszáll örökre

titkod hordozzák
a szemedben lobogó
fényes bánatok

magányos csillag
titka nem több mint árvák
szemében a könny

Fazekas Major Gizella:

A titok kereszt,
teher, mit viselni kell,
Isten nem hagy el!

Mit senki nem tud
Isten legnagyobb titkát,
ne is akarjuk.

Addig titok a
titok, amíg megtartod,
féltőn őrzöd.

Titkunkat ma is
egyedül Isten tudja,
el nem árulja.

Ludwig Géza:

A titkok rabok,
foglyok, bilincsbe vertek –
szárnyalni készek.

Titok, amit látsz,
szavak zsongása rejtély,
amit tudsz – kétely.

Titkok tudása,
őrzése időtlenül –
a tudás titka.

Ismerem Istent,
mégis, ha kérded, ki Ő,
a szám csak dadog.

Kreischer Nelly:

Titkom az, hogy nincs
titkolnivalóm semmi,
nyitott könyv vagyok

Neked elmondtam
titkomat, kértem őrizd,
de elvesztetted

Nagy-Rakita Melinda:

Mély tűzű csillag
éj mélyben lüktető fény
titkot sug, figyelj

Puha párnák közt
megélt álmaim titkát
múló éj őrzi

Két kicsinyke méh
rózsaszírom kehelyben
titkos randevú

Szabó Aida (Jampa drolma):

Fagyos árny alatt
hóvirág csilingeli
titkos dallamát

Titkok illatát
idéző gyermekképek –
emlékkönyvsarok

Fekete haját
kacagva hátraveti –
titkos báj csillan

Ketten baktatnak
léptüket titok övez –
hajlott árnyékok

Hajnali ormon
csöpp titkokat rejtenek
dérfonta szálak

Rozsdás avarat nyúl
kavar, gyöngyházzsín égből
nyílként sas csap le

Pálné Onódi Judit:

Rejtelem emel
messze fellegekbe,
s kezem testeden

Rejtett átjárón
átbújva lesem majd meg
lelked titkait.

Olvadástól hóig,
bimbótól bogyóig ér
természet titka.

Carl Astro: Naplórészletek

1955. március 29.

A Zugligeti úton, valahol a villamos remizek után a hegyek felé kanyarodva áll egy nemrég épült fantáziátlan és jelentéktelen épületegyüttes, ami a szóbeszéd szerint zeneiskolának épült. Ez az új Iparművészeti Főiskola. Októberben Lechner Ödön izgalmas folyosóit, üvegkupoláit, jó hangulatú rajztermeit, lapos, jelentéktelen zeneszobácskákra váltotta fel a politikai akarat. M. könyvtára is egy nagy, elhanyagolt kert mélyén lapul, mintha egy termelészövetkezet ügyetlen irodaházában lenne. Valamelyik folyosóján ballagva, egy ajtó mögül váratlanul Miháltz tanár úr lépett elém, és mert hátul a sötét lépcsőház szürkületében Almácskát láttam inteni, megálltam, köszöntem, s mikor a tanár úr a maga csendes, csodálkozó modorában rám kérdezett, hogy „Maga mit keres itt?” annyit mondtam csak:

– Rajzolni szeretnék.

– Nyitva az ajtó – mondta, és én bementem.

A valóság fontos dolgai ilyen egyszerűek.

1955. március 30.

Tegnap ebédig egy kölcsönkért táblán, kölcsönkért papíron, kölcsönkért hatbással rajzoltam....

Az osztály gyanakodva figyelte, ahogy a sarokba húzódtam... A tanár úr csak a tizenegy órás szünetben mutatott be, amitől még furcsábban pislogtak felém. Miháltz arra is megkért, ha valóban járok néha rajzolni, a tanulmányi osztályon kérjek erre engedélyt. Megtettem. Diplomás, másodéves rajzoló vagyok az újonnan telepedett Iparművészeti Főiskolán.

Vasárnapeste, mikor a Jéghideg műteremben DiHovics-nij Nászutazás című színdarabjának pokolba kívánt hajókabinját rajzoltam, eszembe sem jutott a zugligeti főiskola, Miháltz tanár úr és a régen látott, ismerős aktmodell az apróka rajzteremben.

A film azonban forog, és váratlan jelenetek tűnnek fel benne.

Szeretek rajzolni. Valós vagy elképzelt vizuális élményeimet összehajtogatva a látható, fényélmény alapú világomat másolom és építgetem. A kamerám ezeket az élményeket érzékeli és rögzíti, a projektorom pedig montázsba gyűjtve kivetíti.

1955. március 31.

Ma Zugliget helyett a Váci út felé vitt a villamoson zötyögő kíváncsiság. Látnom kellett, hogy a Ma-

gyar Néphadsereg Színházának Kamaraszínháza valójában a tizenharmadik kerület pártbizottságának előadóterme egy vadonatúj kockaház oldalán.

A jelentéktelen bejárat, az igénytelen előcsarnok megett lecsapható írólappal szerelt nézőtéri székek lapulnak. A színpad kis mélységű előadó emelvény nyolc méter széles színpadnyílással és egy utólag szerelt veres előfüggönnyel. A gyöngyösi kultúrház, ahol a minapában jártam, színházabb Színház ennél. Vajon itt is amatőrök játszanak majd színházasdit?

1955. április 4.

Ülök ebben a szürke, zenét soha nem hallott zeneszobában, és nézem a dobogón fél oldalán fekvő laza női testet. Kevesen vagyunk, mindössze négyen kísérletezünk ötperces vázlatrajzokkal.

Odakint, az ablakon túl, ragyog a tavaszi napfény, vékony fénycsíkokat vet az asszony lágyan ívelő gerincére, és lángba borítja szabadon szerteszét omló vörös haját. Hihetetlen, irreális és festőien valótlan egyszerű.

Megszállottan nézem, percek óta abbahagytam már a rajzolást, hogy ide a táblámon szorongatott ... papír alá írjam azt, amit megrajzolni nem tudok, ami vizuális énemben megfogalmazhatatlanul zsong, amit leírni is lehetetlen, mert minden érzéseim mélyén árad a valóságból az álomszerűen nemlétező felé.

1955. április 8.

Péntek a rajzolás napja. A lányok a rajzteremben már szóba állnak velem. Néha nézik is küszködésemet az egyvonalú testrajzokkal. Kettőt már el is kértek tőlem. Miháltz tanár úr is szóltanul állt mögöttem, nem korrigált, nem bólintott, mint régen a Kinizsi utcában, és odébb lépett akkor is, mikor megfordulva ránéztem. Szóval szemlátomást önállósultam a képzőművészet tekergős világában...

Egy örökkévalóságnak tűnő idő óta állok itt, gondolja a modell. Lábaim elnehezültek, karom a föld felé kíváncskodik, mert merev, és nehéz pózt állított be reggel Miháltz. De most az utolsó órán háromperces krikat vezényel a Mester, és én minden mozdulatváltásnál látom azt a vékony, barna szemű fiút, aki az ablak és festőállványa közé szorulva velem szemben áll. Hat hete jár ide, és megszoktam már, hogy félrefordított szememmel a sötétedő üvegen tükröződő hátát figyelhetem. Idősebb, mint a körülöttem nyüzsgő, ajtót csapkodó, nyugtalan csapat, soha nem beszélget senkivel, szóltanul rajzol, csak időnként csontos áll-

Kovács F. István: Karácsony

kapcsait csikorgatja, vagy csak magányosan az ablak mellett áll, és borzas fekete haját rajzszenes ujjáival fésüli. Eleintén a rajzbakon ülve is zavarban volt, és még most, két hónap után sem oldódott fel teljesen. Egy szürke, elnyűtt nadrág felett házilag kötött, kitágult pulóver lebeg a vállán, de mikor rajzol, olyan elevenen néz rám, hogy zavarba jövök, mert úgy érzem, a bőröm alá lát. Keres bennem valamit, csak nem tudom, mit.

Talán engem keres. Engem, amilyen vagyok.

1955. április 10.

Így írás közben megszűnik az én-te-ő különállósága, ha akarom, kívülről láthatom a festőt, aki én magam vagyok, és megkísérelhetem a Te szemeiddel megfigyelni azt a férfit, aki néha Alter vagy talán Altera is lehet.

De lehetek C. is, aki Te vagy, és láthatom majd F-et, vagy a bőröbe bújhatok annak, akit éppen rajzolok. Ahogy írom a magam történeteit, egyre euforikusabban építgetem azt a másik világot, ami a Te világod is éppúgy, mint az enyém. Élsz benne, gondolkozol és cselekszel még akkor is, ha mit sem tudsz róla mindaddig, míg képzeletem lebegő síkján ki nem szakítalak a valóságodból, és fel nem idézlek a leírt sorok között, hogy itt is találkozunk.

1955. április 29.

Bizonytalan mozdulatokkal pörgetem a poharat, valahol zene szól, nem tudom, rádió-e vagy csak képzelődöm. Szorongó mámor ereszkedik a műterem ismeretlen illatai közé.

– Oltsd le a lámpát – kérem valakitől, bár egyedül vagyok...

A sötétben elmerülnek a kézzel fogható tárgyak, csak az ablak dereng. A karosszékekben pedig egy testetlen, spirituális árny ül. Almácska figyel engem.

„Confiteor deo omnipotenti.”

Éjfél már régen elmúlt. Gyűröm az első színházi plakátot, amin a nevem kinyomtatva áll, mert a színház, amiben eddig hittem, ma este harsányan megszalt. Unalmasan és érdektelenül, erőszakosan az életemmé vált. Fáradtan támaszkodom az asztalra, zúgó fejemben feltolul minden, ami fáj. A vacak, ezerfelé forgácsoló, nevetséges ügyeim, a nők, a munka, a pénz. A körforgás a boldogtalanság körül.

– Add ide a kezéd – szeretném kérni Almácskától, de eltűnt már.

A két férfi ráérősen sétálgatott a laktanyaépületek között. Lépteik alatt halkán csikorgott a fehér murva, a kopasz fákon gubbasztó varjak rájuk sem hederítettek, csak akkor rebbentek arrébb, amikor a betonkerítés melletti vágányon éppen egy gyorsvonat zúgott el. Fodor Pál alezredes alig fél éve vezette a hétszáz fős zászlóaljat, Sallói Endre őrnagy pedig nagyjából két éve töltötte be a törzsfőnöki beosztást. Ennek ellenére régóta ismerték már egymást, ahogy mondani szokták: „egy srófra járt az agyuk”. Ez a séta valójában szükségtelen volt, ezt mindketten előre tudták. Ám félórával ezelőtt megszörrent a telefon, és az ügyeletes tiszt jelentette Fodornak, hogy a dandárparancsnok – aki egyben az egész laktanyának is főnöke – közölte, amíg rend nem lesz, a sorkatonák ünnepi eltávozását felfüggeszti! Az alezredes először a falióra nézett, majd megcsóválta fejét, és átballagott Sallóihoz.

– Mikor szemlélted meg a külső körletünket, Bandi?

– Délben – pillantott fel papírjaiból az őrnagy. – Miért, valami baj van?

– Az öregre ismét rájött a rendcsinálási inger. Gyere, lemegyünk megint.

– Mert?

– Mert azt mondtam – vált türelmetlenné Fodor hangja. – Nem téged ellenőrizlek, de egy óra múlt, és nem szívesen tartanám vissza az embereket. Mind a háromszáz újonc egész héten ezért dolgozott. Még azt a satnya füvet is szálanként megfésülték.

Sallói tudta, hogy ilyenkor nem érdemes kifogást keresni, bosszúsan húzta magára köpenyét, és egyetlen szó nélkül járták végig az egész területet. A kaszárnya legalább öt hektáron feküdt, több alakulatnak meg a dandárparancsnokságnak adott otthont, nem csoda, hogy valóban találtak elhanyagolt részeket, de a zászlóalj „kertje” rendben volt. Amikor visszaérkeztek a főépülethez, Fodor megállt, és felnézett az ólomszürke égre.

– Mit gondolsz, fehér lesz a karácsony? – kérdezte dünnögve.

– Nem tudom, főnök. Megmondanád, hogyan döntötél? – idegeskedett Sallói.

– Akinek érvényes a papírja, kettőkor mehet – lépett fel a bejáratú lépcsőre az alezredes. – Minálunk rend van.

– Megértettem... de nem biztos, hogy a Főgőré is megérti majd.

– Az már legyen az én gondom... gyere, igyunk egy kávé – mosolyodott el Fodor –, és ne duzzogj.

– Nem duzzogok én, hisz ismerhetsz – válaszolt az őrnagy immár fent a második emeleti irodában. – Egyébként meg nem lesz fehér karácsony. Már egy hónapja nem esett semmi, és holnap szenteste. Viszont az öreg biztosan lekap a tíz körmödről. Őt is ismerheted...

– Legalább túl leszünk az első harcérintkezésen – kortyolt bele kávéjába Fodor ismét elmosolyodva, s erre már Sallói is elhúzta a száját.

– Hát... ha neked nem elég Sacival csatározni? – vonta fel szemöldökét, mire az alezredes elfintorodva legyintett.

– Ugyan... azt a hadjáratot már rég feladtam. Tudod, hogy konok, mint az öszvér, de mit csináljak? Ez diák-kori szerelem, csak ő visszament a suliba matekot tanítani.

– Na, ja! Te meg nyeled a szekundákat – bólintott az őrnagy, és erre mindketten elnevettek magukat. Aztán Fodor az asszony olykor simogató, máskor villám-ló tekintetére, röpködő, fiúszra nyírt hajára, negyven-évesen is lányos alakjára gondolt, és arra, hogy olyanok ők ketten, mint egy zár meg a kulcsa. De azt, hogy melyikük az egyik vagy a másik, nem tudta volna eldönteni.

Sötétedett már, amikor Sallóit meg a többieket hazaküldte, ő pedig végigjárta a kiképző századok kiürült hálókörleteit. A fiúk – ha el is mentek már – mindegyik szobában hagytak egy-egy apró fenyőt néhány szaloncukorral. Az ágyak vége alól kisuvickolva kandikált elő a párba állított bakancsok orra. Az olajzöld színű takarók közepén háromszögűre hajtott fehér törülközőkön magányosan szundikáltak a gyakorló-sapkák. Életet csak a KISZ-klubban talált, hol halkán zümmögött a büfés rádiója, néhány szolgálatba visszamaradt rajparancsnok zörögve rángatta a „csocsó” fogantyúit. Ide már méretesebb fenyőt állítottak, bár szegényes díszei távolról sem hasonlítottak a családi otthonok karácsonyfáira, mint ahogy a „kinestári” berendezés, a falakat díszítő poszterek és mozgalmár jelmondatok is inkább az ünneptől idegen kényszerűsége emlékeztettek. Fodort azonban nem foglalkoztatták az efféle külsőségek – közel három évtized alatt hozzájuk szokott már. Pár szót beszélgetett a katonákkal, aztán – zavart feszélyezettségüket megérezve – békén hagyta őket.

Molnár ezredes másnap délután háromkor rendelte magához. Sára a konyhában csörömpölt. Nem szólt semmit, csak legyintett, amikor férje megígérte, hogy gyertyagyújtásra otthon lesz. Miközben Sallói tegnapi megjegyzésére gondolt, Fodor megcsókolta az asszony feje búbját, aztán kifele mentében összeborzolta a fenyőt díszítő Luca frizuráját.

– Na, apu! Mindig ezt csinálod – simította le haját a lány, és a férfi megint elcsodálkozott, mennyire hasonlít az anyjára, pedig még csak tizenhat. Fecó is előbújt, kezében vastag könyvvel, barna szemében kérdő tekintettel.

– Hova mész ilyenkor, apa? Miért nem hagyod békén a fiaidat?

– Te vagy a fiam, bikfic. Egyébként a főnökömhöz megyek, látni akar.

– De te vagy a főnök, nem?

– Nem. Anyátok a főnök – kacsintott a gyerekekre, és kilépett a csendes pilinckázó hóesésbe. Az jutott eszébe, hogy ebben az egyben András melléfogott, mégis megjött a hó. Hamarosan aztán kiderült, hogy bizony másban nem tévedett...

Molnár ötvenéves, erősen öszülő, zömök, busafejű, húsos orrú férfi volt, szürke szemei mereven néztek a nyitott ajtón belépő magas, atlétikus termetű alezredesre, aztán az órájára pillantott.

– Hányszor szegült szembe szolgálata során egy egyértelmű paranccsal, Fodor? – kérdezte minden bevezetés nélkül. Hangjában nem volt ingerültség vagy fenyegetés, szárazon, személytelenül beszélt.

– Jelentem, egyszer sem. – Fodor is nyugodtnak látszott, de gyomrából puha remegés indult el.

– Hány éve is szolgál? – nézett az előtte lévő dossziéba az ezredes, és ő akkor látta meg, hogy a személyi anyagát lapozgatja, szóval „kivégezést” tervez az öreg, futott át az agyán, mielőtt válaszolt.

– Jelentem, huszonhét.

– Hát... elég sokáig várt a parancsmegtagadással – csukta be a mappa fedőlapját az ezredes.

– Nem tudom, mire céloz, ezredes elvtárs! Nem emlékszem, hogy...

– Alig huszonnégy órája kiadtam egy parancsot – vágott közbe Molnár emelt hangon –, talán nem tud róla?

– Tudok róla. És arról is, hogy ön mindig indokolt, megalapozott és szabályszerű utasításokat alkalmaz...

– És akkor? – nézett rá értetlenül a férfi. – Mi ez az óhéber duma?!

– Engedélyt kérek, hogy kifejthessem – válaszolt Fodor, és érezte, hogy egyre dühösebbé válik.

– Fejtse csak, fejtse! – dőlt hátra az ezredes. – Hozzasak vacsorát? – tette hozzá gúnyosan.

Fodor négy percre beszélt, mialatt a laktanyaparancsnok feje egyre vörösebb lett. Jelentette, hogy a Szolgálati Szabályzat szerint egyetlen előjáró sem csorbíthatja alárendeltjeinek jogkörét. Ha mégis megteszi, ő maga követ el szabályszegést, ami akár parancssal szembeni engedetlenségnek is minősíthető. Jelentette, hogy ugyanez a helyzet a jogtalanul kiadott utasításokkal, az indokolatlan tilalmakkal kapcsolatban is. Jelentette továbbá, hogy a tegnapi szolgálatos kapuügyeletes tájékoztatása szerint az ezredes elvtárs sofőrje és a törzs írnokai már tizenhárom órára eltávoztak a laktanyából, holott a parancs rájuk is vonatkozott volna. Molnár eddig bírta.

– Elég, maga... idióta! Mit gondol, kivel beszél? Mit hord itt össze?! Ismeri maga a svábhegyi beteg szamarat? Na, annak mondjon ilyeneket! – ordított most már az ezredes.

– A Svábhegyen csak Tordasi altábornagyot ismerem – mosolyodott el Fodor, mert tudta, hogy megnyerte a csatát.

– Micsoda?! Kije magának a Tordasi? – ordított tovább Hegedűs.

– Senkim. Csupán hetvenháromban a segédtisztje voltam Vietnámban, s azóta személyes kapcsolatot tart fenn velem.

– Ez miért nincs az anyagában? – kapott a papírok után az ezredes.

– Jelentem, a Nemzetközi Ellenőrző Bizottság tagjainak anyagát zárolták, de ide tartozik ez? Nézze, ezredes elvtárs! Igaz, hogy ismerem az altábornagy elvtársat, de talán most fontosabb, hogy ismerek kétszáznyolcvan olyan sorkatonát, akiket ön tegnap jogtalanul megfosztott volna a járandóságuktól, századparancsnokaikat pedig az eltávozás engedélyezésének jogától. Nekünk, parancsnokoknak fontos, hogy hitelesek legyünk az alárendeltjeink előtt, mert ez a tekintély legfőbb alapja. Most pedig engedélyt kérek távozni – nézett ezúttal ő az órájára. – Karácsonyeste van, és megígértem a családomnak, hogy én gyűjtöm meg a gyertyákat.

– Menjen – válaszolt hosszas hallgatás után Molnár.

– Ha megengedi, boldog ünnepet kívánok – lépett közelebb Fodor.

Az ezredes nehézkesen felállt, és esetenül kezét nyújtotta.

– Magának is, Fodor! Hány gyereke van?

– Jelentem, kettő. Egy fiú, egy lány.

– Nekem... nekem nincs egy sem. Két éve halt meg a fiam meg a feleségem. Nekünk rohant egy hülye kamionos. Na... hagyjuk – legyintett –, de ünnepek után leülhetnénk. Mondott néhány dolgot itt a végén, amiről nem ártana bővebben beszélgetnünk. Ne higgye, hogy én afféle begyöpösödött vén baka vagyok. No... békés ünnepet! Az ajtót hagyja nyitva, megyek hamarosan én is...

Ács Valéria: Életfa

R. Bogdán Jolán kerámiája

Magyarádi Ágnes: Iskolasztori

A Bárkába sem mehetett. Nem volt pénze. Ilyenkor még nyitva sem volt. Ha véletlenül mégis, a tulajék ettek kint a teraszon, mielőtt megindul a meló. Néha pár hülye vénség nosztalgiazott ötven és a halál között, retró zenére, élére vasalt kopott szövetnadrágban. Holt komolyan bekajálták, hogy ők még mindig, ott és akkor. Műfogsor nem számít. Tökösök. Így mondják az ő nyelvükön. Nyálasak a szavaik, könnyes a szemük, voltak ők is egyszer, hej, még mindig jobban bírják a gyűrődést – így ők –, mint a mai fiatalok. Meglátják a tulajné széthízott s...ggét, és még mindig megdugnák. Mert, hogy milyen csinos, beleváló volt a Jolika valamikor. Amíg a fia föl nem nőtt. Húsz éve. Az az öntelt málé meg játssza az esztét. Benyal a vén banyáknak, készségeskedik, lám, milyen figyelmes, azok meg falják. Ő a kivétel. Lesz belőle valaki. Nem úgy, mint ezekből a fiatalokból. Még sosem látták beb...va. Pedig akkor milyen! Megnézhetnék! Talaly szilveszterkor otthagyt a barátnője. Erre udvarolni kezdett a legjobb barátnőmnek, a Krisztának. Aki persze lesz...ta. Ez meg nem vette a lapot, be volt indulva, égette magát. A Tomi akarta figyelmeztetni, nem fogta föl, egészen ráfeszült a témára. Olyan röhejes volt, mindenki látta, hogy pattintotta a Kriszta, de nem lehetett rajta segíteni. Aztán tökrészeg lett, és eltűnt a fürdőszobában. Fiúval. Ezt persze nem hinnék el az öreg leányok. Dédimami süti.

Amíg így tűnődött, a vonatmegállóba ért. Jegyet vett a Délibe. Hívta Krisztát, de nem vette föl. Tali a Déliben, pusza – irt egy üzit. Várta a választ, tiszta para. Nem jött. Később se. A francba a másnapi kémiát. Csak nem tanul ez a hülye? Mit kell annyira rágörcsölni? Most az egész délután az övék lehetne. Így baktathat Pesten egyedül. Megjött a vonat. Bevette magát egy négyesbe az ablakhoz, maga mellé lökte a táskát, lába a szembeni ülésen. Föltekerte a zenét, hadd hallatszódjék ki a fülhallgatóból. Mi közük hozzá?

Amikor a vonatról szállt, fázott a rövid derekú bőrdzsekiben. A pulóvere túlért, lehúzta, amennyire tudta, a csípőjére. Rágyújtott lefelé a lépcsőn, ögyelgett egy kicsit az ázsiai lomos előtt, akinek az üzlete úgy helyezkedett el, hogy minden irányból akadályozta a haladást a lépcsők felé. Mirának tetszettek az ezüsttel bevont gyűrűk, kinézett egy nagyméretű, díszes példányt, fehérre zománcozott halálfejjel és csontokkal a közepén, de ez is drága volt. Legjobban a gyógyító erejűnek tartott hangtálak tetszettek neki, de arra

végképp nem lett volna pénze. Mi a fr...cért nem jön Kriszta? Csak nem állt be strébernek, hogy konkrétan tanulna is? Mégis mit képzelt? Olyan s...ggfej akar lenni, mint az a holdvilágképű nővére, aki folyton magol, és ha valami nyilvánvaló dologról megkérdezik, nem képes mást mondani, minthogy ez nem volt a könyvben? Undorító az a csaj. Egy rendes ruhája sincs.

Eldöntötte, átmegy a parkon, le a Moszkvára, addig jegy se kell, és ott mindig összefuthat valakivel a régi osztálytársaiból, akikkel együtt járt suliba, mielőtt kiköltöztek. Megindult az aluljárón át a park felé. Egy régi vasúti kocsiból kialakított kávézó van arra, ki a sz... ül be egy ilyen helyre, tűnődött. Meg ez a név is, Vérmező! Valami történelmi sz...ság lehetett itt, mint Pesten mindenhol, vagy mi. Mirának inkább a horrorfilmek zombi vámpírai jöttek be. Kicsit borzongott, ahogy elképzelte, lesben ülnek a fák tetején, onnan csapnak le a gyanútlan járókelőre, kiszívják a véré. Milyen tuti mangát tudna erről rajzolni! Azért meggyorsította a lépteit. Még valami hajléktalan hiányzik, hogy rátapadjon lejmolni. Hülye p...csa ez a Kriszta, hogy nem jött. Mit képzelt magáról!

Kriszta a konyhában segédkezett az anyjának, aki nem állta meg, hogy ne faggatózzon az iskola miatt. Régebben szerette, ha vacsorát készítettek együtt, még a mosogatást sem bánta. Mióta azonban a szülei elváltak, anyja teljesen bekattant. Játszotta az egyedül-nevelem-de-majd-én-megmutatom című magányos játékot. Kriszta, amennyire lehet, igyekezett kimaradni belőle. Különben is, minek üzte el Aput? Minden férfi megcsalja a feleségét, sz.. dolog a házasság, főleg, ha soká élnek, megunják. A nagyanyjék aranylakodalmára el kellett menni, micsoda gáz volt. Ötven év vagy mennyi, csak mert ciki volt papír nélkül lefeküdni. Aput így nevelték föl, mégse érte be egy nővel. Mit kell ebből feszítót csinálni! Most üres a ház, hárman vannak hat szobára. Fölrakta az edényeket a csöpögtetőre, még egyszer visszanyelvelt, hogy miért nem rakhatta be őket, elmosta volna a gép is. Anyja még beszélt valamit, nem értette, mert fölment a szobájába. Ott maradt a telója, keresték. Ja, Mira Pestre akart menni, jobb lett volna, ha vele megy. Viszont hátha benéz Tomi, meg ott az a sz... kémiatézé is holnap. Amálka nem viccel, mosolyog és buktat. Kikereste a könyvet, végigfeküdt az ágyán ruhástól, a füzetet az iskolai szekrényben hagyta, abban vannak azok a k. egyenletek, az a genyó biztosan kérdezni fogja. Legalább a könyvet megnézi. Nem kaphat egyest, mert – az anyja még nem tudja – kinézett magának valami kisgyermeknevelő szakot jó messze,

kollégiummal. Onnan, ha fölveszik, csak havonta jár majd haza, aztán ritkábban. Nem számít, hogy utálja a kisgyerekeket, más sem abban a szakmában dolgozik, amit elvégez, csak diploma legyen. Anyu ragaszkodik hozzá, hát tessék. Az a szak meg csak ott van. A rohadt életbe azzal a kémiával, hátha Tominak van füzeté. Felhívta, jöjjön át. Ezen a Mira be fog sértődni, de nem baj, nem csinálnak semmi rosszat, talán. Csak Blanka be ne kavarjon, mindjárt itthon lesz.

Nagyjából ezzel el is ment a délután, a képleteket nem hiányolta, elaludt a könyv fölött. Másnap helyettesítő jött be kémiára. Az osztály rögtön faggatni kezdte, hozta-e a dolgozatokat, lehet-e puskázni. Magdás, ahogy a legtöbben emlegették, nyelvtanár volt. Nem volt kedvenc, de bírható humoráért és tudásáért elfogadták a tanulók. Na azért ilyenkor lehetne megértő!

– Jól látjátok, magyaróra lesz, mert akkor hazamehettek a hetedikről, nem bánjátok talán.

– Kimehetek a szekrényemhez a cuccomért? – játszotta az alkalmazkodót Flóra. Mindenki tudta, fél óránál előbb vissza nem jön.

– Nem kell cucc, azaz fölszerelés, vegyél elő lapot, sőt elég az is, ha figyelsz.

Flóra fölkapta a fejét.

– Felszerelés, nem?! Lapom nincs. Adjon már valaki egy lapot! Van egy tolla, tanárnő?

Látszott, hogy ezen a ponton föladta, túlélésre játszott, a nyelvtan nem az ő terepe. Rákönyökölt az asztalra, keskeny szájszéle grimaszba rándult, kinézett az ablakon.

– Szabó Lőrincről lesz szó, a költőről, és remélhetőleg az emberről – kezdett a monológba Magdás. – Talán sikerül olyan oldaláról megmutatnom, hogy közel kerülhet hozzátok.

– Ki van zárva. – Röhögés. Erik, aki másfél évvel volt idősebb a többieknél, alapozott a hangulathoz. Testi fölénye mellett felnőtt ügyleteivel vívta ki társai előtt tekintélyét. Nem kellett sokáig várnia a visszhangra.

– A tanárnőnek van magyar szakos diplomája? Adhat jegyet is? – bátorodott föl Geri, a kocka, akit a programozáson kívül semmi sem kötött le. Az iskolai dolgokat aszerint szűrte, minek veszi valami kézzel fogható hasznát. Érvelésével viszont bármikor bárkit kifárasztott, most elemében volt.

Magdás elengedte, mint aki nem hallotta, inkább a tárgyra tért. Hosszú évek alatt megtanulta, ha nem konfrontálódik, meglehet, nyert ügye van. Nem vezette föl a témát, nem idézett, magától értetődő ter-

mészetességgel többször, többféleképpen mondta el a verset, mint aki krétát kér, vagy hogy nyissanak hátul ablakot.

– Kötetbe föl nem vett vers ez, az Irkafödél – egészítette ki halkán, érezte, szűnik a zsongás. Zsüliett, Dzseni és Szasza egymásnak írt SMS-t a pad tetején, most egyikük fölnézett, a másik kettő követte. Egy pillanatra találkozott a tekintetük. Kriszta abbahagyta a tollpattogtatást. Magdás tűzbe jött, figyeltek. – Ti – nem nézett egyikükre sem közvetlenül – hogyan éltétek volna túl? Mi tartotta volna bennetek a lelket? Tudom, hogy nem ott és nem akkor élték, élünk, de mégis, próbáljuk meg egy rövidke percre. Látod magad? Mi ad erőt?

– Velünk ilyen nem történhet. De most tényleg! – Szinti háritott, mint rendre mindig, ha valami szokatlannal került szembe. – Hülyeség! – nevetett.

– Ezt nem hiszem el! – dühöngött Szasza az orra alatt.

– Ennek tényleg nincs semmi fantáziája! Azt hiszi, beszáll a Tigrába, és bármilyen vacakból csak úgy elhajt, mert neki sikerül. Mert ügyes.

– A család – buggyant ki valamelyikükből, csak úgy találomra.

– A barátok – élénkült meg egy kis csoport Kriszta körül. – Hogy tudom, hogy várnak.

– Egy frászt várnak. Eltűnsz, kis idő, tesznek rád. Keresnek mást, ne aggódj – csapott le keserűen Szebasztján.

Költöztek, év vesztes. Híre járt, hogy azelőtt meg-megfordult az éjszakában. Barátai, ha voltak, csak iskolán kívül.

– Ha ez így van, nem hiányzik valami ebből? – próbálta visszaterelni a szót Magdás.

– Bizalom – próbálkozott egyikük félhangosan, ki ne röhögjék Szinti haverjait.

– Ha bízol magadban, az látszik. Akkor az vagy, aki, és nem lehet veled akármit megcsinálni – bökte ki végül, mert muszáj volt.

– Szapáry sem tett mást, nem alakoskodott, nem játszotta a megbánót a korábbi portyáért. Szerintetek ezért nem végezte ki a török? – próbálkozott a tanárnő továbbvinni a gondolatot.

– Nem tört meg. Mi meg hányszor! Egészen kis dolgoktól is. Nézzetek körül! – fejezte be Szasza vádló hangsúllyal. Nem mondta ki, mire gondol. Látszott, a többiek tudják.

– De hogy lépett meg tőlük, a töröktől, azt lehet tudni? – vette föl a fonalat Szinthia.

– Sehogy, kiváltották – vallotta be Magdás. – A barátai szabadították ki fogolycserével. A király meg úgy

döntött, miután a törököt megverték, hogy a volt rabtartóját a kezébe adja. Mit élhettek meg mindketten, el tudjátok képzelni?

– Biztosan beparáztam volna, hogy szétloccsant a betonon – vágta oda Dzseni.

– Te tényleg szőke vagy, nem volt beton – gyűlölködött Szasza. Nem bírta, ha valaki nyilvánvaló dolgokban elbotlik.

– Szétszívattam volna, élvezettel – Szebasztján egészen indulatba jött.

– Nem ezt tette, tudjátok – közölte Magdás. Várt. Valamit, ami persze most nem jött.

– Megbocsátott, és megkegyelmezett neki – folytatta.

– Ha egy magyar ugyanazt teszi, mint az ellensége, mi a különbség kettőjük között? Főleg ha keresztény. De elkésett. A törökben sem volt bizalom, ahogy ma sincs sok emberben, ha a végső döntésekre kerül a sor. Méreg volt a gyűrűjében. Az első éjszakán bevette.

– Nem csodálom – Szebasztján nem hitt a második esélyben. – Vesztes volt – közölte.

Zsüliett és Dzseni összenézett, valamit suttogtak, hal-kan nevettek. Magdás megpróbálta becserkészni őket.

– Nem, tanárnő, nem érdekes. Csak...

– Csak mi?

– Nem tetszik ez a magyar- meg kereszténydolog nekünk. A keresztények se bocsátanak meg. Tudom, mert a családban is van néhány vén mami, állandóan cs.tettek, hogy nem járok templomba, amíg apám le nem állította őket. A papok meg kikezdenek a kisgyerekekkel.

– Szerinted a kereszténység erről szól? – Magdás érezte, veszélyes talajon jár, nincs befogadás, csak indulat, tévhit, sztereotip butaság. Hogy fog itt előrehaladni, megértetni bármit is? Nyitni próbálta a kört.

– Geri, látom, figyeltél. Mit gondolsz?

– Semmit. Engem az irodalom nem érdekel. Ne haragudjon, tanárnő. Meg ez a magyar dolog. Nézzen körül! Itt nem lehet élni, keresni. Innen mindenki elmegy. Mármint, aki ért valamihez, mondjuk informatikához vagy szakács, akármilyen. És nem jön haza. Kint harmincra háza van, pénze. A bátyám gyerekei kint járnak iskolába, otthon sem beszélnek magyarul. Ha érettségiztem, én is kimegyek.

– Mi lesz a szüleiddel? – csúszott ki Magdás száján a személyes kérdés. Megrémült, ezért még elő is vehetik. Eldöntötte, most már végigmegy a gondolat mentén. Hihetetlen felelősség nehezedett rá. Tudatosítani kellene valahogy, vesztükbe mennek, csalódnai fog-nak. Nem élhet az ember identitás nélkül.

– Ott a Skype, meg ki is jöhetnek. Ha nem, akkor meg így jártak – pattogott Geri.

– Arra nem gondolsz, hogy mennyi nehézséget váltaltak, mire kettőtöket fölneveltek? Egyáltalán, akik itt éltek, a két háborúban vagy korábban, például, mikor itt volt a török vagy bármikor, összerakták ezt az országot, ahol most mindannyian élünk, áldozattal, munkával, nem ritkán vérrel. Az mindegy? Tényleg?

– Ez igaz – szólalt meg Zsüliett –, de mi mit kezdünk vele?

– Jó, értem. – Magdás mély levegőt vett. – Akkor azt mondjátok meg nekem, akik elmennek, azok ott, ahova mennek, kik lesznek? Mert nem ottaniak, az nyilvánvaló. Magyarok sem, mert elfelejtik az anyanyelvet. Kinek tartják őket ott?

– Ezen még nem gondolkodtam – vallotta be Geri. – A bátyám barátai is mind külföldiek – szólta el magát.

– Az egyik ismerősöm – vetette közbe a jócskán elterelt témához Kriszta – dolgozott kint, egy családnál segített. Az asszonyt csak az első nap látta. A konyhai pulton volt mindig a papír, hogy mit csináljon aznap, a fizetés is minden héten ugyanott volt borítékban. Nyelvet akart tanulni, de egész nap maga volt. Egy év után hazajött.

– Azért biztos jól keresett – vetette oda Zsüli.

– Igen, most abból fizeti a tanulását itthon – fejezte be Kriszta.

– Köszönöm a bizalmat. Bizony, amit elkezdtünk, attól igen messze kanyarodtunk, nem is győztük meg egymást. Nem adok leckét. Van viszont egy kérésem. Mielőtt döntést hoztok, vagy valakit megítéltek, néha bújjatok bele egy más korban élt ember bőrébe két percre, csak kipróbálni, ő hogyan látna titeket.

– Magdás mindig meglep – súgta Dzseni. – Nem olyan, mint a többi tanár.

– Viszlát, tanárnő. – Zsüli kapcsolt, hogy épp a hátuk mögött áll. – Utálják is a többiek – súgta aztán.

A folyosón Mirába botlott, aki ejtette a kémiát. A hosszúra nyúlt pesti éjszaka után csak a harmadik órára ért be.

– Képzeld, nem írtuk meg, magyar volt.

– Nem mondd! – kapta föl a fejét Mira. – Ezért lógtam, meg hallgattam azt a fura fazont, aki hajnalban, miután lekéstem a buszt, hazahozott Érdre. Menő autója volt, Mini Morrisban még sosem ültem, frankó retró módon megcsinálta. Hanem ahogy beszélt! Vagyis inkább, amiket mondott. Nem! Nem is, hanem ahogy mondta! Mit tudom én! Végül is nem az apám, de k...ra rosszul éreztem magam, hogy lesz...rom a

tanulást, meg mindent, meg az egészet! Egyre kérdezgetett. Olyan volt, mintha ezerhatszázból állított volna ide. Tudom, hogy ez most hülyén hangzik, mert csak beszélgettünk, rólam meg róla, azt sem tudom, ki volt. Valahogy mindent máshogy kezdtem látni, helyre rakott vagy mi. De nem bántam. Még mindig milyen köd van odakint.

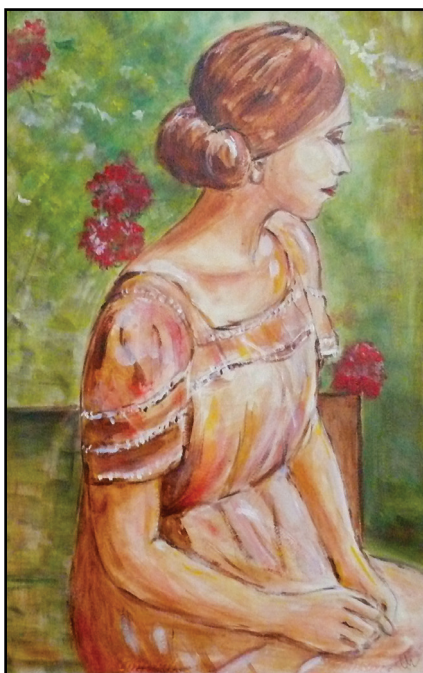
A Mini Morris vezetője majdnem délig várt Óvárosban, hogy a hatos úton át hazafelé induljon, de a köd nem akart felszállni. Egy régi barátjánál időzött. Teáztak, politizáltak, mint mindig, annyi éve. Szóba kerültek a kései rokonok.

Nem nevetgélt, kinevetett. Azzal az éles kamaszlány-nevetéssel. Nem hitte el, pedig a fáradtság elmúlik, fölébredsz az éjszaka közepén. Nem látsz semmit. Egy idő után nem a sötétség hatol a szemedbe, hanem a szemedből ömlik a sötét. Vakulsz. Nappal elviselhetetlen a világos. Hunyt szemmel jársz, a jószág érzi, összezár, le ne rogyjál. Nem érdekelte. Pedig az arca, a mozdulatai, biztos voltam benne, hogy ő az.

– Ne vedd a szívedre, Péter! – mondta a barát búcsúzáskor. – Ha én megértettem, nekik ott az egész élet, hidd el, nincs késő.

– Hamza Tibor, te vagy a legbölcsebb barát. Majdnem olyan hűséges, mint egy ellenség. Látjuk még egymást.

Az autó hangja elkeveredett a környék zajával, a környéken már nem látszott a ködben.

Falus Erzsébet: Álmodozó

Móczár Csaba

November 7., a Nagy Októberi Szocialista Forradalom

Tisztelt Elvtársak és Elvtársnők!

– Öööö. Exjúúúumi!

– Hölgyeim és Uraim!

Harmincegy éve, kikerülve a Szovjet elnyomás rab-ságából, immár szabadon, függetlenül, demokratikus világszemlélettel, diktatúramentesen, a szólásszabad-ság teljes jogával ki merem állítani, hogy:

A Vörös Hadsereg útja (ma Üllői !!!) s miként a világ is, ez is követi, és beolvad a Mindig a sárga úton eszméjébe, ami egy híres kínai mese jelmondata. Hisz az atomkor hajnala óta tudhatjuk, minden út Kínából vezet oda-vissza.

A mese ma újra megtörténik. Csak most életszagúbb a történet. Dorothy odaadja magát a szalmaözegegy-nek, akinek óriási vagyónából fényűző életet élhet.

A gyáva Orosz-Lány erős férfivá változik, és privatizál néhány olajkutat, majd kedvtelésből vásárol némi focicsapatot.

A bádögember modern kori megfelelőjével, C-Thripióval felveszi a harcot a terroristák ellen, akik Óz, a Nagy Varázsló életére törnek. Először diplomáciai tárgyalást kezdenek, de hiába, a csillagközi tolmács-robot minden tudása (ami hatmillió nyelvre és nyelv-járáásra terjed ki), EZT A K. KÍNAIT képtelen volt megtanulni!

Sajnos, ebben a mesében a terroristák csatát nyertek, és lelövik Ózt. Így lett az ÓZON-LYUK.

Bár egyesek szerint ezért inkább a kínai kormány a felelős a mértéktelen iparosodásával.

Ebben a nagy káoszban mindenki várja a tisztító forgószelet. Még a hűséges öleb, Totó is, akinek bundája botrányba keveredett, ezért kénytelen volt Tipp-mixre magyarosítani a nevét ebben a kutya világban, hogy létjogosultságot szerezzen magának.

A forgószelet jött, látott, de nem megtisztított, hanem még jobban összekuszálta a mese végét.

Hisz a házakat nem ő viszi el, hanem a bankhitel, és a Nagy Varázslót sem Óznak hívják, hanem politikusnak.

Ez a forgatag kis Hazánkig repítette a változást. A Moszkva téren is más Széll fújdogál.

Széchenyinek újra tervei vannak Fidesz álnéven, és mint tudjuk, Kossuth is új teret kap.

Ma még nem tudjuk, jó irányba vezet-e ez a sárga út, ez a nagy szabadság, amin lépdélünk. Talán jó lett volna Rómánál maradni, ahol ott a romantika. A LYRA. Bár már az is euró.

Vagy talán fel kéne húzni újra egy nagy falat? (Tuti, hogy kínai lenne! Ócsó, 1500 köbmétere!)

Szóval, egy nagy falat, hogy ne legyünk már védtelemek evvel a fene nagy demokráciával szemben?

És a réseken keresztül csak a napfényt kéne beengedni a változatosság kedvéért. Vagy ez már túl nagy falat?

És Tisztelt Nagy Varázslók!

Néha lehetne, hogy egyetértsenek valamiben, ami a világ dolgát pozitív irányba viszi előre, és felül-emelkedne önnön fontosságukon?

Nos ha egyszer így lesz, akkor majd nyugodt szívvel, pironkodás nélkül kezdhethném így a mesét:
Tisztelt ELV-TÁRSAK és ELV-TÁRSNÖK!

KÉPALÁ pályázat Margo Fesztivál 2020

Nagy-Rakita Melinda: Plexiüveg mögött

– Szentatyám! Indulni kell, a hívek már várják. Óriási a tömeg.

– Megyek Lorenzo, megyek már. Mit mondanak, esik ma? Múltkor Magyarországon az az aprószemű, hideg, szürös eső, rágondolni is rossz. A bőr alá is beférkőzik az ilyen. Csodáltam az embereket, hogy képesek órákon át ázni-fázni oly sokan az áldás miatt, amit távolról küldök rájuk. Egy plexiüveg mögül.

– Nincs ebben semmi különleges, hiszen csodálják Önt.

– Nem kedves fiam, nem. Nem engem csodálnak, hanem Istent, én csak az ő földi helytartója vagyok. Nincs okuk rá, hogy engem csodáljanak.

– Ezzel máskor talán vitába szállnék. Biztos vagyok benne, nem véletlenül ül éppen ön a mögött a plexiüveg mögött. De most, Szentatyám, a testőrök már egy órája várják. Kérem, induljunk!

– Tudod, Lorenzo, mit hallottam azután az esőverte látogatás után?

– Mit, Szentatyám?

– Sok asszony, aki órákon át állt ott az esőben, megbetegedett. Felfáztak. Nőkre ez veszélyes, úgy hallottam.

– Szerintem férfiakra is, de honnan hall ilyesmit?

– Egy magyar főpap mesélte tavaly. Egyik híve gyónáskor megkérdezte tőle, ugyan mi célja van Istennek azzal, hogy így büntesse azokat, akik őszintén hisznek benne. Mi lesz, ha emiatt neki nem lehet gyermeke. Ezzel elveszít egy lehetséges hívet.

– Fogas kérdés. Mit válaszolt?

– A szokásosat. Isten próbára teszi híveit, ilyesmit... Nézzen ki, vajon ma is esni fog?

– Nem, Szentatyám, nem esik. Ragyogóan süt a nap. A testőrök már izzadnak a kabátjuk alá rejtett golyóálló mellényekben.

Pergel Antal: A skanzen

A MALÉV Helsinki – Budapest járatának TU-154-es repülőgépe gyorsan ereszkedett a magyar légikikötő leszállópályájára. Helsinkiben megvettük a cukorkát, a fülemben mégis rettenetes szűrő fájdalmat éreztem. Hároméves fiam szenvedéstől eltorzult arccal segélykérően nézett rám. A gép földet ért, a fájdalom lassan elmúlt, de emléke örökre megmaradt.

Néhány évvel később újra Finnországba repülhettem. A MALÉV régebbi gépei ekkorra már „nyugdíjba” mehettek, A repülőtér egyik sarkában, egyfajta repülőskanzenként mutatták a magyar repülés történetét. A Boeing alig észrevehetően emelkedett a levegőbe. A gép ablakából néztem a Balti-tengert és a hófedte Dél-Finnországot. A repülő nyugodt siklással érte el a helsinki leszállópályát. Lélekben ugyan felkészültem rá, de nyoma sem volt a korábbi fájdalmas érzésnek. A finn főváros repülőterén még volt három óráma belöldi járat indulásáig. Egy Varkaus nevű város repülőterén vártak finn ismerőseim. A szabad időt kihasználva néztem a repülőtér forgalmát. Szinte percenként érkeztek a gépek a világ minden tájáról. A repülőtér egy eldugott sarkában felfigyeltem néhány kisebb, légszaváros, viharvertnek tűnő repülő alkalmatosságra.

„Úgy látszik, itt is van repülőgépskanzen” – gondoltam. Gyorsan telt az idő indulásig, az utastájékoztatón megjelent a belföldi járat száma. A biztonság kedvéért megkérdeztem, hogy merre induljak, s az egyik alkalmazott készségesen mutatta az irányt. Börönddel a kezemben elindultam a mozgólépcsőn a földszintre. Amint kinyílt az ajtó, legnagyobb megdöbbenésemre a „skanzen” egyik gépét láttam magam előtt. Az utasok sorban álltak a repülő ajtaja előtt, ahol a légiutas-kísérő fogadta őket. A hölgy mosolyogva mutatta az ülőhelyemet. A Boeing után enyhén szólva furcsán éreztem magam a húszszemélyes, szűk, puritán egyszerűséggel berendezett repülőn. Az ajtót bezárták, kerregve, csattogva beindultak a motorok, és a gép billegve, hintázva a levegőbe emelkedett. Csomagtartó nem volt, így böröndömbe kapaszkodva néztem ki az ablakon a sötétbe. Az utaskísérő barátságosan kérdezte, hogy kérek-e kávé vagy teát, de egyiket sem kívántam. Arra gondoltam, hogy ha túléltem ezt a belföldi járatot, sohasem ülök többé repülőgépre. A leszállást követően a csodálatos finn táj és az emberek vendégszeretete egy hétre elfeledtette a „skanzen”-t, de eljött a visszautazás napja.

A varkausi repülőtér sűrű ködbe burkolózott. A gép késett. Vendéglátóim nyugtattak, hogy a repülő SAAB márkájú, kiváló svéd gyártmány, és a pilóta is érti a dolgát, amiért ilyen nagy ködben is képes felszállni. Kezdttem nyugtalankodni, hogy Helsinkiben elérem-e a budapesti csatlakozást, ám a gép húszperces késéssel megérkezett. Ismerős kerregés, csattogás, és a SAAB nekilódult a ködnek. Éjszakai sötétség borult az utasokra, csak néhány belső lámpa adott némi fényt, miközben a légszavak egyre magasabbra emelték a repülőt. Örökkévalóságnak tűnő néhány percet követően hirtelen vakító világosságba kerültünk. A gép áttörte a ködöt és a felhőket, s mindent elárasztott a napfény. Megnyugtatóan zümmögtek a motorok, szépen pörögtek a légszavak, így a teát választottam. Helsinki repülőforgalma már nem érdekelt, ezért böröndömet csomagmegőrzőben hagyva buszra ültem, és körülnéztem a belvárosban.

A budapesti járat kora este indult. Felszállás közben a Boeing lámpái megvilágították a „skanzen”-t. Az egyik légszaváros mintha kacintott volna. Lehet, hogy mégiscsak utazom még repülőgéppel?

Pálné Onódi Judit: Egy dalnok emlékére

Február van, már hervadnak a hóvirágok. Kezdek átadni helyüket a lila hófényeknek, krókuszok sárga, fehér, lila virágainak, és bimbóznak a kankalinok is. Az olasz kisvárost viszont most nem a tavaszi megújuló táj hozza lázba. Mindenki a holnapi futballmeccsről beszél. A bergamoi csapat még sosem jutott ilyen magasra az európai ranglétrán, a nyolcadöntő olyan jelentőségű mérkőzés, hogy a helyi stadion mérete nem is alkalmas a megrendezésére. A milánói nagy stadion ad majd otthont a küzdelemnek, így Bergamo és a környező kisebb települések szinte ki fognak ürülni, a rengeteg futballrajongó már napközben átutazik Milánóba. A sporttörténelminek számító eseményre való tekintettel még az is előfordul, hogy néhány bolt inkább ki sem nyit.

És igen, a csoda folytatódik! Nagyjából negyvenezer szurkoló éli át az euforikus élményt – ismét győz a kisvárosi csapat! Ez természetesen nem csupán valamiféle egyszerű mosolyt csal az arcukra, hanem latinos temperamentumuknak engedve ujjonganak, tapsolnak, és egymás nyakába borulva fejezik ki határtalan örömeiket. A stadionban van még néhány résztvevő, akiket viszont nem a játék érdekel. Csendben, észrevétlenül kószálnak az izgatott emberek között, és lesik a számukra megfelelő alkalmat, hogy ők is életbevágó döntést hozhassanak, ám annak nem sok köze van a sporthoz. Láthatatlanul követik áldozataikat. Erről mit sem sejtve a mérkőzés után zászlókkal és énekszóval érnek vissza a városukba a boldog futballrajongók. Nem csillapodik az ünnepi jókedv, még hajnalig ünnepelnek kedvenc törzshelyeiken.

Fabio hazaér a munkából Bergamo központjától úgy öt kilométerre lévő kisvárosi otthonába. Már majdnem egy hete, hogy lezajlott a nevezetes futballmeccs, de az irodában még mindig napi szinten szóba kerül. Noha nem futballfanatikus, azért ő is elment volna a rangadóra, azonban halaszthatatlan munkája akadt. Míg felesége megteríti a vacsorához, bekapcsolja a tévét, hogy meghallgassa a napi híreket. Hátradől a fotelon, lábát kényelmesen az asztalra teszi, és nyomkodja a távirányítót.

Már a második csatornán hallja, hogy a kínai Vuhan városból valahogy Milánóba is elkerült az új betegség, kimutatták egy emberen a vírust. „A csudába! Biz-

tosan valamelyik kínai hazament a holdújévet ünnepe-
nelni, aztán most visszajött, és valakit megfertőzött.
Hogy maradt volna otthon!” – gondolta bosszúsan, és
kikapcsolta a tévét.

Csendes a kisváros, pedig hétköznapi van, és a de-
let is elütötte a templom toronyórája. Sosem hallatszott
ilyen hangosan a városba költözött rigók dala. Már
egy hete kijárási tilalom van a rohamosan terjedő fer-
tőzés megfékezése érdekében, csak egy-egy ember
igyekszik szatyorral a kezében a közeli élelmiszer-
boltba vásárolni. Szájuk előtt maszk feszül, és nagy
ívben kikerülik, ha szembe jövővel találkoznak – so-
sem lehet tudni!

Fabio kilép az erkélyre, most nem bírja elviselni a
szoba zártságát. A tévé jóformán csak negatív híreket
ont. Nem mehet be dolgozni, amit lehet, itthonról kell
elintéznie. Szerencse, hogy a mobiltelefon és az inter-
net világában már kapcsolatot tud tartani a munka-
társaival, a rokonaival és a barátaival. Szerencse? Bár
ne hallaná, ne olvasná a vonal túloldaláról érkező sza-
vakat! Jóformán minden harmadik ember gyász hírrel
jelentkezik. Sírós hangok és könnyes üzenetek, aztán
a búcsúszó „Vigyázzatok magatokra!” És mintha ez
még mind nem lenne elég, ma felhívta a barátja, hogy
bevitték őt a közeli, ideiglenesen felállított kórházba.
Két kezével megmarkolja az erkély korlátját, és tehe-
tetlen dühét a korlátvason tölti ki.

Romano harmadik napja fekszik a kórházban. Nem
kellett sokáig várnia, míg a hívás után odaért a mentő-
autó. Teljes védőöltözetben jöttek be érte a mentősök,
és kísérő nélkül, csak ő mehetett. A feleségének azóta
már a boltba is tilos kimenni, potenciális fertőzöttnek
számít, így ha szükséges, telefonon rendelhet élelmi-
szereket.

Míg várt a férfi a kiépített ideiglenes előtérben, gyo-
ran felhívott még néhány barátot, gondolván, ki tudja,
mikor tud velük újra beszélgetni. Mostanra már biz-
tos, hogy egyelőre nem tud, mert a torkában egy cső
van, amin keresztül mesterségesen lélegeztetik. Ami-
kor éppen eszméleténél van, átfut az agyán, hogy mi-
lyen jó lenne, ha a felesége és a gyerekei eljöh-
nének meglátogatni. Rettenetes ilyen magányosan, szó-
tlanul itt feküdni, miközben azt sem tudja, mi lesz ennek a
vége. Talán nem is láthatja már többé a családját. Jó
lenne még fogni a felesége kezét, vagy belenézni az
unokái csillogó szemébe.

Elmondani nekik, hogy mennyire szereti őket. Még
annyi mindenről szeretne beszélgetni velük. Nem me-
sélte még az unokáinak, hogy mekkora halat fogott a
Pó folyóban néhány évvel ezelőtt. Most már elég na-
gyok, elvihetné őket egyszer horgászni.

A fiával az utóbbi időben egy kicsit eltávolodtak egy-
mástól, mióta Torinóba költöztek. Mindig elfoglalja
a munkája, ritkán tudnak hazajönni. Jó lenne megint
beülni együtt Nino kocsmájába, és megvitatni az élet
dolgait.

Szóval, hiányzik az egész nagy család és a barátok!
Szegények, biztosan otthon tördelik a kezüket, és la-
tolgatják, vajon mi lehet itt a helyzet. A kórházi sze-
mélyzet úgy dolgozik, mint egy élő gépezet, jönnek,
mérnek, szúrnak, és már rohannak is a másik ágyhoz.
Egy-egy fáradt mosoly is csak nehezen tör át az üveg-
maszkon, nincs idő a hozzátartozókat nyugtatgatni.

Romano felesége telefonnal a kezében zokogásban tör
ki. Egyedül van a házban, mióta a férjét elvitték, még
a fia és a lánya sem jöhetett el hozzá, csak interneten
beszélgettek. Mindannyian ettől a hírtől rettegetek, és
most megérkezett. Hogy mondja el a többieknek? Ki-
nek borulhat a vállára a fájdalomával? A székre rogyva
még cseng a fülében a hölgy hangja, ahogy rutinsze-
rűen válaszol – szó sem lehet róla, hogy elbúcsúzza-
nak a férjtől, apától, nagypapától. Majd a központi
hamvasztás után elmehetnek az urnáért, hogy szűk
családi körben végső nyugalomra helyezték.

Fabio rádől az erkély korlátjára. Egy vidám nevetést
hall valahonnan, és úgy érzi, mintha valaki hátba
veregetné. Agyában egy dal tapadt meg, amit sokat
énekelt a többiekkel, és most magában folyton ismé-
telgetnie kell: „Una Paradiso, una paradiso”.

Hosszasan bámulja a lent sorakozó macskaköveket,
közben találgatja, milyen gyorsan ér le egy könny-
cepp a második emeletről.

Wischin Tibor Napraforgós csendélet

„Ha már nem lehetek költő, leszek múzsa...”
(Celler Kiss Tamás)

Cettler Gertrúd

1983-ban születtem, Pécsen. Angol-filozófia szakpáron végeztem tanulmányaimat a Pécsi Tudományegyetemen. Jelenleg angol nyelvet tanítok egy Somogy megyei általános iskolában. Az élet kissé játékosan fura kerülőutakon vezetett

el jelenlegi szakmámhoz, ugyanis főként gazdasági területen zajlottak tanulmányaim: közgazdasági tagozaton érettségiztem, majd többféle képzést is elvégeztem mint számviteli-pénzügyi- és vámügyintéző. Legbelül viszont mindig is éreztem, hogy számomra többet jelent a nyelvvel való alkotás, az idegen nyelv kreatívabb használata, az írásban és tettekben megmutatkozó alkotói életstílus. Szívesen alkalmazom ezeket tanóráimon is rövidebb kis versikék angol nyelven való alkotásával, a diákok képzeletvilágának, memóriafejlesztésének és játékos nyelvtanulásának motiválása céljából.

Kíváncsian érdeklődő, kreatív és sokoldalú személyiségnek tartom magam. Szabadidőmben imádok túrázni a természetben, fényképezni, utazgatással felfedezni az életet, és zenével, filmekkel feltölteni családom, barátaim társaságában. Lelki fejlődésemre nagy hatással vannak Pécsen történeti kalandozásaim, ahova szívesen térek vissza újra és újra.

Költészeti szempontból pusztán rímek alkotójának tartom magam, aki ihletét többek között új emberek megismeréséből, vagy akár a dolgok pusztán szemlélődéséből nyerheti. Gondolat-fonalaimat főként a mindennapok inspirálják, melyeket szeretek szójátékkal egybekötött rímekbe formálni. Szeretnék múzsjaként szolgálni a kultúra iránt érdeklődők számára, sőt, magát a kultúrát szeretném terjeszteni írásaimmal, és mindezzel közelebb hozni mások számára a szavak világának bájosságát, varázsát – sajátos szemszögemből.

Nincsenek bakancslistás terveim, sőt tervezni sem szeretek előre beláthatatlan időszakra. Inkább a jelenben vágyódom elveszni és átélni az aktuális pillanatokot, melyeket elraktározok későbbi soraim kiteljesítésére.

A virtuális világ kreativitásom, írásaim számára magával ragadó kiteljesedési lehetőséget nyújtó platformot jelent. Két éve indítottam útjára blogomat Hunglishcorner elnevezéssel. Itt nemcsak verseimet, hanem egyéb hétköznapi filozofikus témákat is próbálok középpontba helyezni, olykor magyarul, máskor angol vagy német nyelven. Ezeket gyakorta illusztrálom általam készített fotókkal, néha pedig saját gitárpengetéseimmel. Mindeközben verseimmel néhány irodalmi és művészeti oldal által kiírt pályázaton is részt vettem, részt veszek.

A már több mint tíz éve tartó versírási folyamatomat szeretném keretbe foglalni egy saját tervezésű verseskönyvvel, melynek alkotási menete végén járok. Bízom benne, hogy hamarosan a virtuális képernyőn túl, könyv formájában is lapozgathatóak lesznek írásaim.

Adelmann Anna Petúnia

Szabó Ilona Valéria: Kismarjai Bocskai István

A Vár

Az ország keleti határán található apró falu, Kismarja féltőn őrzi feltárt és feltáratlan történelmi kincseit. Ezek némelyike napjainkra is kézzelfogható bizonyossággá maradt velünk, kismarjaiakkal, más részüket századokon át szellemi hagyatékként ápoljuk, habár a szövevényes múlt sok részlete napjainkra már homályba merült. Közös vonásuk azonban, hogy a magyar történelem kiemelkedő személyiségéhez, Bocskai István hadvezér, politikus és államférfi nevéhez kapcsolódnak, aki származását jelölve, hivatalos iratokban és portréján is a Kismarjai Bocskai István megnevezést, a család nemesi előnevét használta.

A falunkbeli gyerekek, köztük én is, talán akkor szembesültünk először történelmi múltunkkal, amikor a friss, ropogó hóban szánkóinkat magunk után húzva, az utolsó házat is elhagyva, megpillantottuk a Várat. A sík tájból váratlanul előmagasodó hófödte domb a legszebb szánkópálya volt, amit gyerek el tudott képzelni magának. Bár első látásra csodát váró gyermeki szemünk hiába kereste rajta a vastag falú erődítményt, hamar beletörődtünk, hogy a Bocskai-várat úgy örököltük meg elődeinktől, ahogy van, egy századok viharos történelme és időjárásának viszontagságai által lekoptatott domb formájában. Így voltunk rá büszkék. Izgatottan vegyültünk el a szánkózók színes kavalkádjában, és élvezettel ereszkedtünk le egymás után a hosszú, lankásra kopott lejtőn, amely biztonságosnak ígérkezett. Előfordult azonban, hogy a szánkók túl gyorsan indultak egymás után, ilyenkor félúton összeütköztek, és az „utasok” egy kupacban érkeztek a lejtő aljára. A Vár ellentétes keleti oldala már első pillantásra is veszélyesnek látszott. A háttérben, ameddig a szem ellátott, a Berettyó hosszúra nyúlt töltése futott egyre keskenyedő szalagként a román határ felé, míg bele nem veszett a szomszédos ország tájába. A várfal ezen a szakaszon meredeken szakadt le, alján pedig a Fazék ér folydogált. Ha nem volt elég hideg a tél, a vékony jég be is szakadhatott a szánkóról lebukfencezők alatt. Itt csak a legvakmerőbbek próbálkoztak, a többiek nézőként szurkoltak vállalkozóbb szellemű társaiknak. A sikereseknek aztán kijárt az elismerés, a pórul jártakon jókat nevtünk.

Gyermeki megismerésünk először a minket körülvevő szűkebb környezetre ébred rá, amelynek közép-

pontjában az otthon áll. Onnan, mint egy bázisból kiindulva koncentrikus körökben mozog, befogja először az utcát, majd az iskolát, a falut, aztán a környező települések felé irányul. Környezetem felismerésének ebben a szakaszában találkoztam először azzal a megdöbbentő ténnyel, hogy a velünk szomszédos faluban, Nagykerekiben is található egy Bocskai-vár. Gyermeki önzéssel, még alig bimbózó lokálpatriotizmusom kezdetén el sem akartam hinni, hogy „nekik is van, nemcsak nekünk”. Méltatlankodásomat látva a szüleim azzal vigasztaltak, hogy a szomszédos vár nem a Bocskai ősöké volt, a nagykereki vár csak beházasodással került a „mi Bocskaink” tulajdonába. Csalódásomat enyhítő körülmény volt az is, amikor még ugyancsak gyerekként először szembesültem a nagykereki vár látványával. Élénk fantáziámmal vastag falú erődítményben lezajló adáz csaták, véres ostromok, kirohanások és védekezések helyszínére számítottam, ehelyett első látásra egy fehérre meszelt, négyszögletesen terpeszkedő vidéki kúria fogadott, amihez nemcsak hogy erődítmény, de még várdomb sem tartozott. Ép és sértetlen volt ugyan, de harcias kedvemet nem tudtam kitölteni benne, érdeklődésemet szokatlanságával egyedül az épület sarkához simuló hengeres torony ragadta meg. Az évek múlásával aztán helyére került szememben a nagykereki vár történelmi értéke, és megtaláltam a szépséget is az oszlopos előtérrel bővített szegletesen tömör várkastélyban. Rendszerint zárva volt, de egy táncos mulatság alkalmával mégis sikerült a várudvarba bejutnom. A sötét előtérbe lépve megilletődve néztem szét az ódon hangulatot árasztó várbelső egyenetlenül lekövezett udvarában.

Amikor megtaláltam a társamat, akivel el tudtam képzelni az életre szóló kapcsolatot, bemutattam neki a falunkat, annak általam ismert múltját és történelmét. Amint a Vár felé tartottunk, összetalálkoztunk egy kedves régi osztálytársammal, aki kíváncsian megkérdezte tőlem, vajon hiszek-e abban, hogy itt valóban vár állt egykor. Nagyon megdöbbentett a kérdése, és ez késztetett arra, hogy az elkövetkezendő évtizedekben módszeresen utánajárjak hiteles történelmi forrásokban a kismarjai Vár történetének. Nagy megkönnyebbülésemre szolgált, hogy amit bizonyossággá fogadtam el a helyi szájhagyomány alapján, annak valóságát a történelmi források is alátámasztották.

Ezekből kiderül, hogy 1552-ben a tizenegy portával¹ (egy porta egy lakóházat jelentett az összes lakójá-

val) rendelkező Kismarja a várral együtt már Bocskai István apjának, Bocskay Györgynek öröklés útján szerzett tulajdona volt. A Bocskai-birtokok Biharban, Várad és Debrecen között húzódtak, Kismarja volt a központjuk. A kismarjaiak hagyományában éppen ez a várkastély az, amelyet Bocskai István születése helyének tudnak. „Hol született ez a fejedelem? Ezenn Városnak az Északi részén lévő Várban, a melly Várnak helye mostan is elevenen megtettzik...”² Ebben nem rendíti meg a kismarjaiak hitét az sem, hogy a történetírás szerint Bocskai István születésének helye Kolozsvár.

A későbbi fejedelem ebben a Várban töltötte gyermekkorát, és innen került viszonylag fiatalon (10-14 éves kora között) a bécsi udvarba. Levelezésén alapuló hiteles forrásból³ tudjuk, hogy ezt követően kétszer tartózkodott Kismarján hosszabb ideig. 1572-ben, amikor édesanyját vigasztalta egyik bátyja halálát követően és 1575 nyarától egy évig, amikor édesanyja súlyos betegsége, lánytestvéreinek eljegyzése, birtokai ügyének intézése és egyéb politikai okok miatt tért haza.

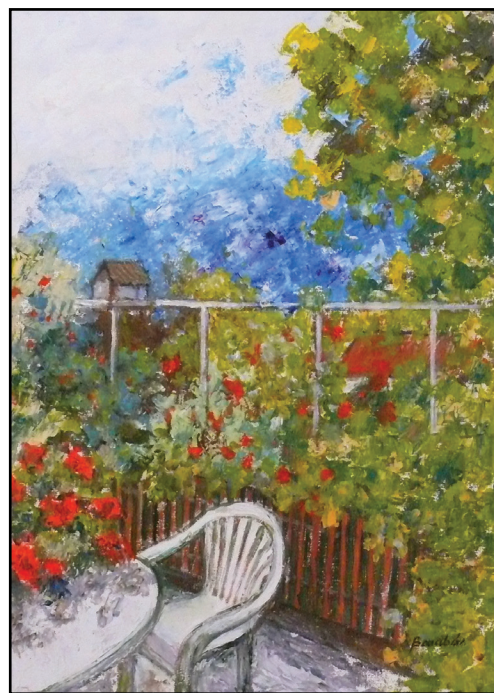
A Vár történetére vonatkozóan találunk utalásokat Osváth Pál Bihar megyei csendbiztos könyvében is, akit a honfoglalás ezredéves évfordulója alkalmából kértek fel Kismarja történetének megírására, mivel a könyvet a lakosok között ingyen kívánták szétosztani. „E vár, vagy inkább csak várkastély, gyenge erősség lehetett”⁴ – írja. Később megemlíti azt is, hogy a kuruc Palocsay György, a nagyváradi ostromzár parancsnoka a kismarjai várból „Datum in Casztrisz ad Kis-Maria positis 1704. 26 Juli”⁵ keltezi egyik parancsát, tehát a várnak ekkor még állnia kellett. Valószínűsíti, hogy a többi magyarországi várral együtt ezt is a Habsburgok parancsára 1711-ben rombolhatták le, és könyvében utal rá, hogy a Vár „romjai ma is kivehetők”⁶, tehát 1896-ban fent említett szerző még látta azokat.

Gyerekkoromra a romoknak már nyoma sem maradt,

a helybéliek addigra valószínűleg már rég elhordták építkezési anyagnak. Az elmúlt évtizedekben azonban a környezetéből egyre kevésbé kimagasodó várdomb jelentős figyelmet kapott.

1999. október 15-én az álmosdi csata évfordulóján református istentisztelet keretében egy Erdélyben készült kopjafát avattak fel rajta annak emlékére, hogy 1604. október 15-én az Álmosd és Diószeg között lezajló ütközetben a hajdúk Bocskai vezetésével győzelmet arattak a császári csapatokon. Az ünnepi íg-hirdetés ezekkel a sorokkal zárult:⁷

„Csak törpe nép felejthet ős nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődöket:
A lelkes eljár ősei sírlakához,
S gyűjt régi fénynél új szövetneket.”
/Garay János/

Barabás Irén: Esőre várva

¹Varga Gyula: Egy falu az országban (Kismarja életrajza a felszabadulásig), 7. oldal. Debrecen, 1978.

²Takács Béla: Egy XVIII. századi kézirat Kismarja történetéből. Hajdú-Bihar megyei múzeumok közleménye 28. szám. Debrecen, 1975.17-33. old.

³Fazekas István: Négy levél Bocskai István bécsi és prágai tartózkodásához (1572, 1576).

Lymbus 2003, Magyarságtudományi Forrásközlemények 14-19.

⁴⁻⁶Osváth Pál: Bihar vármegyében kebeleztet Kis Maria (Kismarja) nagyközség és a nagymarjai pusztá leírása. 1896. 31-32. oldal

⁷Sárkány Viola: Bocskai István és Kismarja. Honismeret, 2000 (28. évfolyam) 2. szám/Termés.

Dr. Szörényi László

(akadémikus, az MTA Irodalomtudományi Intézetének professzor emeritusa)

A Keveháza helye Arany János életművében

(2. rész)

(elhangzott Tárnokon 2019. november 29-én a Heinrich Antal Házban)

Magyar–német kocódás máshol is előfordul a kötet-szerkezetben a kisebb költemények között. Ott van például az Arkádia-féle című vers, amely, mint tudjuk, részben címében már parodizál is egy híres Schiller-verset, amely akkoriban éppen iskolai olvasmány volt, amikor bevezették az összes gimnáziumban a kötelező németoktatást. Képzeltetjük, mennyit kuncogtak a gyermekek vagy akár a tanárok is, amikor olvasták Arany tanár úrnak ezt a paródiaféleségét:

Én is Arkádiában... sz!
Magas hangból kezdettem –
Engem sem a golya költött!
Nagy dolgokra születtem:
Jártam egykor, mint akárki,
Négy-kézláb,
S vagyok mostan, mint sokan nem
Ép-kézláb.

Természetesen a cenzúrát is megemlíti mint egyik vívmányát a jelen csodálatos korának:

Elpipáznék téli este
Kávéházban, névnapon:
Koppasztanám a madarat,
Ha már meg nem foghatom:
Fosztanám a tollat, tudni-
Illik a...
De amiről szólni sem po-
Litika.

A végén pedig a Petőfi-póz aktuális lehetőségeiről is szól:

Szóval, oly sokat tehetnék,
Annyi pálya nyitva áll;
Élnék s halnék függetlenül...
A mennyiben rajtam áll.
És nem volnék, a mi vagyok,
Verselő,
Magyarosan: kapa-kasza-
Kerülő.

Egy kicsit furcsa ahhoz képest, hogy az előbb még a népek sorsát intézi. Turulok víjjogtak vagy fognak. Jön a *Sárkány* című széptani mese. Ez az esztétika egészének rövid és Lukács Györgynél feltétlenül velősebb megfogalmazása. Arról szól, hogyha az ember azt hiszi, hogy úgy lesz magasztos, hogy elszakad a valóságtól, akkor úgy jár, mint az a sárkány, aki függetleníteni akarja magát a madzagtól, beleesik a pocsolyába, és ott ugrándoznak rajta a békák. Tehát sárkány-e vagy béka?! Egyik se: fülemüle, ha figyelembe vesszük, hogy Arany a maga versbéli bírójával hogyan intézte el a pört.

Arany eltalálta, hogyan kell kötetet szerkeszteni. Tudniillik ha itt a hétköznapiak mocska és cinizmusa, kényszerű cinizmusa után következik a végzetes nagy kép, a *Keveháza* képe a múltból, a vesztes múltból, amely azután jóra is fordulhat, felvillantja tehát a reményt, és a költőt megint abban a váteszi mivoltában mutatja fel, mint amilyen maga Dante, a róla elnevezett vers főszereplője, és mint látjuk, a hármas szerkezet a dantei hármasság: Pokol, Tisztítóűz és Mennysors. Az egész felemelkedés irányába mutat, és nem a lefelé vezető utat választja.

A *Keveháza* temetési jelenete, mint emlékeztetünk, összekapcsolja a hősök testi halálát és a hősök nevének örök életét:

Örökre hát a vérmezőn
Bátor Kevének háza lőn;
Hol ő hadával nyúgoszik,
A temetőt így nevezik.
Év év után gyorsan lejár,
Jő-megy, miképp vándor madár:
De egy sem költi fel Kevét –
De egy sem oltja ki nevét.

De ez természetesen még pogány világ: feltámadásról és örök életről nem lehet benne szó. Viszont a tágabb környezetet adó miniciklus mivel fejeződik be? Az egyik legmegrázóbb és leggyönyörűbb Aranyballadával: a *Szent Lászlóval*, amelyben a sírjából jön ki a király, mint ezt a *Toldi estéjéből* is tudhatjuk, hiszen Arany beépítette az eposzba ezt a balladát. Szegény Toldi feljön utoljára a fővárosba, hogy megmentse a haza hírnevét. Győz, és elindul a királyhoz. Mielőtt azonban bejutna, találkozik az apródokkal, akik előbb úgy nevetik ki, mint régies csuhást, aki szenteskedik, utána pedig mint pörére vetkezett széptevőt, akit a szépasszony kiugrat az ablakon.

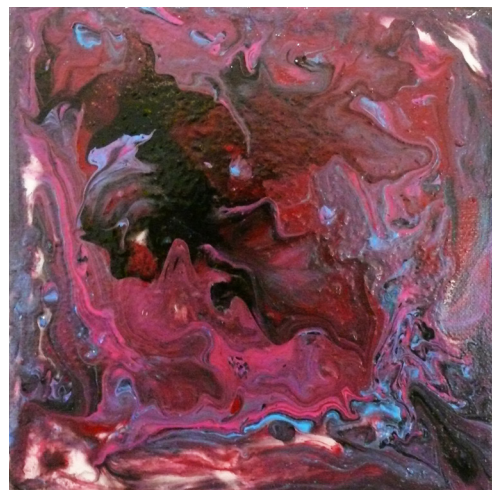
A Toldi-trilógia egyik változatába Arany még úgy építette be a ballada tárgyát adó csodát, hogy csak a tatárok hiszik azt, hogy Szent László győzi le őket, valójában ez a rettenetes erejű és váratlanul a csataterén termett Toldi. Ez a balladás változat, illetve a *Toldi estéje* azonban valóságnak tekinti a legenda csodáját, és elég erős oknak arra, hogy a legyőzött pogány tatárokat is megtérítse.

A *Szikszoí Enyhlapok* sikert aratott, nagy példányszámban elkelt, összegyűjt annyi pénz, hogy felépíthették a leégett templomot. Ráadásul olyan szerencséje volt a kiadványnak, hogy maga a csipős nyelvű Gyulai Pál írt róla kritikát. A legtöbb darabot természetesen jól leteremtette, hüen kissé fanyar humorához. Ezt írja például Kövály Lászlóról, aki egyébként kiváló történész volt, csak írni nem tudott: „Első szerelem – novella Kövály Lászlótól. Egy naplótöredék, mit az író kiegészít. 'Egy szenvedő ifjú, [hogy mért szenved nem tudhatni] elmegy a zárdába ... hol fölkeresi remete atyját. [Zárójel: a remeték nem laknak zárdában. Zárójel bezárva.] ... étlen vészett (talán éhen?) az 1817-i éhségben. Leveszi atyja ősz (hárfáját?), és az éhes emberek közé hajtja. Találkozik egy úrhölgygel, aki atyját ismervén kastélyába veszi. a kastély rejtelmes. ... Egy este... a fiú nyitott ablaknál hárfáján játszik. Egy rejtélyes vendég érkezik, s ő látja, mint ölelkezik a grófnővel... kéreti, hogy folytassa. Ő játszik – amazok sírnak. Másnap a grófnő egy gyűrűt ad az ifjúnak, [...] A grófné el kelletvén hazulról mennie, megbízza az ifjút, hogy helyette adjon enni férjének, aztán félvén, hogy megölik, elrejtőzik a kastély egyik bástyájában. A férj nem veszi észre...” Nem olvasom tovább, talán látják, hogy miről van szó. Mi a tanulság? (Ha van.) Az, hogy a legsilányabb irodalmi közegben is Arany, mivelhogy lelkiismeretes ember volt, vállalta azt, hogy nem sértődik meg, nem vonul vissza, hanem megjelenteti azt, amit kértek tőle, bízván abban, hogy azért talán nem minden olvasó hülye. Voltaképpen igaza lett. Igaza lett.

Hogyha a *Kisebb költeményeket* megnézzük, és a benne lévő remek műveket végigolvassuk, láthatjuk, hogy mindegyik a maga módján remekmű. Arany ezt a kilencven verset körülbelül egy háromszor ekkora gyűjteményből vagy anyagból szedegette össze. Ugyanakkor mint Gyulai, talán legélesebb szemű megfigyelője Arany költészetének, azt mondja róla éppen a fent idézett kritikában, hogy Arany tudja, mit kínál a tárgy, és annak megfelelően ír. De egy percig sem felejt el, hogy mit akar ő maga mondani.

Páratlanul egybeolvasztja a maga személyiségét és azt a tárgyat, amely legyen drámai, legyen epikai, legyen lírai – vagy a három fő műfaj között; a legnagyobb ritkaság, amire költő vagy író mer vállalkozni –, és ezt úgy oldja meg, hogy olvasóként együtt vagyunk vele, és mégis azt látjuk, amit ő akar láttatni.¹ Tehát a világ és a költő, ez esetben tényleg ő maga saját személyében megtestesíti azt a táltost, varázslót, dalnokot, prófétát, akinek eljövételét egyetlen reményként tűzi ki a nép elé, a nemzet elé a szenvedés mélypontján.

Azt hiszem, az a varázslat, melyet neki köszönhetünk, fölöslegessé teszi azt a néha egyik vagy másik irányban eltúlzott vetélkedést, hogy lírai költőnek nagyobb-e, vagy annak csapnivaló, vagy epikusnak nagy ugyan, de maga az eposz tökéletesen elavult műfaj. Szegény Ady Endre maga ebben a dilemmában őrlődött sokáig. És maga írja azt a *Strófák „Buda haláláról”* című, a Nyugatban 1911-ben írott tanulmányában: nagyon hosszú idő után tud ő „megtérni” Aranyhoz. Tehát még neki, hát aki zseni, pedig zseni volt, abszolút zseni volt, neki is hosszú időbe tellett, de aztán... Ezért érdemes Aranyt olvasni, és érdemes a *Keveházát* is abból a szempontból nézni, hogy az úgy teljes, hogy arról szól, amiről szól, ami a tárgya, és mégis annál sokkal többről, mondja valaki, aki történetesen Arany János. Aki legalább annyira benne van, mint szegény Keve, Kadosa vagy Béla, a tárnoki sírban.

Varga Katalin: Buborékok

¹Gyulai Pál Kritikai dolgozatainak újabb gyűjteménye, 1850–1904, Budapest, MTA, 1927, 13–15.

IRKA – ILKA – MILKA

(Ilka Gábor: Apró titkok c. kiállítása a martonvásári Óvodamúzeumban)

A szójáték nem öncélú, minden szó mögött történet húzódik. Most csak a középsőről mesélek.

Megnyitó ünnepség – állunk az épület halljában, a szobrász közepén, tőle jobbra a Ház vezetője. Ő köszöntötte az érdeklődőket, és kifejezte örömét, tiszteletét, hogy helyet adhatnak ilyen különleges, nem mindennapi alkotásoknak.

Gábortól balra a művészettörténész, aki elemezte a kiállított csodákat, miközben egy pódiumbeszélgetésre is sor került.

A művész pedig két hölgy között – egyetlen virágcsokorral a kezében !!! Feszült csend. Kivár. (Úristen, hogy lehet ebből a kínos helyzetből kikeveredni !?)

Aztán a közönségben egy emberként szaladt végig a borzongás az ikertestvér nevének hallatán...

Gábor már a méhen belül is udvarias volt, nyolc perccel előreengedte Böbét, aki aztán felnőve (mint egy odaadó, jó testvér) egyengette, menedzselte „öccsének” karrierjét, művészi pályafutását.

De ez a mostani figyelmesség talán több volt, mint a megszokott udvariasság: valami egészen mélyen élő szeretet, összetartozás, egymásrautaltság...

Természetesen minden hölgyiszereplő megkapta a maga szépséges bokrétáját, csak az első, az felejtethetetlen volt.

Nagy meglepetést jelentett az Érdikum klub vezetőjének, Brunczvik Attilának a kiállítás-megnyitója, tökéletesen felépített esszéje.

Ilka Gábor maga is elnyerte az Érdikum címet néhány éve az egyedülálló technikával készült miniszobraival.

Már jó néhányszor voltunk kiállításán, ámultunk a felnagyított fotókon látható arányos testalkatokon, a mögöttes üzenetek metaforikus tartalmán, a kristálytisztá költészetet jelentő mondanivalón, de a legvonzóbb a művész értelmezése. Jó hallgatni, mi az alapötlet, még akkor is, ha a szemlélő mást szűr le, mást asszociál, mint ami az alkotó szándéka volt.

Ilyen az igazi műalkotás: ezernyi gondolatot, érzést tud közvetíteni, és továbbgondolásra késztet.

DLné

Otthon maradtunk – festőecsettel és fazekaskoronggal

A kiállítást a járványügyi zárlat előtti utolsó pillanatban rendezhettük meg az új PKH-ban. A köszöntőben elhangzott, hogy ez a tárlat témájában nem, csak időpontjában őszi: ilyenkor van a legtöbb a szín a tájban, mintha a természet az elsötétülő napok miatt ezekkel a pazar színekkel akarna kárpótolni bennünket.

A festőkben és a keramikusokban a tavaszi korlátozás vagy az önkéntesen vállalt elzárkózás – a csend, az elmélyülés és a befelé fordulás – alkotó energiákat szabadított fel, talán egyfajta terápiát is jelentett. Ugyanakkor hiányzott a személyes találkozás, az együtt töltött idő, főként a Czabai-kerti táborban; a közös beszélgetés, a tapasztaltabbak tanácsai, a kritika és a dicséret, a baráti kapcsolatok kialakulása és ápolása. Remélhetőleg ebben az időszakban nem lazultak meg azok a kötelékek, amelyek a KÉK, tágabb értelemben a Poly-Art tagjait egymáshoz fűzik.

Ezután **Somfai István**, a Poly-Art elnöke méltatta a tárlatot, a kiállítók műveit egyenként értékelte, majd az alkotóknak kitartást és inspirációt kívánt, a látogatóknak pedig sok örömet a nézelődéshez.

A műsort az IRKA-kör költői és felolvasói hozták, zongorán közreműködött **Falus Gábor**.

Jó egészséget mindenkinek, vigyázzunk magunkra és egymásra!

(Újságunk illusztrációja válogatás a kiállítás anyagából.)

Adelmann Anna
KÉK-szervező

MI SZÉP, HA NEM EZ?
című őszi nagypályázat rangsora, 2020.

ARANY fokozat (próza kategória)

Kovács F. István
Magyarádi Ágnes
Pálné Onódi Judit
Szabó Ilona Valéria

ARANY fokozat (vers kategória)

Dylan D. Tides
Kósa Márta
Ludwig Géza
Nagy-Rakita Melinda

ARANY fokozat (diák kategória)

Pálfi Nándor
Szigetvári Zsófia Petra

EZÜST fokozat (vers kategória)

Fazekas Major Gizella
Kerepesi Igor
Tarnócziné Barabás Irén

BRONZ fokozat (vers kategória)

Péter Éva Erika

ELISMERŐ OKLEVÉL

Kreischer Nelly
Máté Miklós
Naszvadi Judith

EMLÉKLAP

Kárász Tamás
Lukács Mária
Tóth Mária
Varga Katalin

Hála és köszönet a KÉK-ek ajándékaért:

Ács Valéria Mária, Kaboldi Mária, Kiss Gyöngyi,
Kovács Mátyás, Nagyszalóki András, Révész Bog-
dán Jolán, Rapainé Hamberger Anikó, Tarnócziné
Barabás Irén, Varga Katalin, Wischin Tibor Rudolf

A **TOLL, PAPÍR, KAMERA** a helyi és kistérségi irodalmi élet szereplőit mutatja be az ÉrdTV közönségének. Olyan írókat és költőket, akik mögött akár már sokéves alkotói munka, számos kötet vagy épp elismerés áll. **Somfai István** az érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium egykori legendás tanára és igazgatója, valamint a város kulturális életében fontos szerepet játszó Poly-Art Alapítvány kuratóriumi elnöke régóta állandó beszélgetőtársa a művészeknek. Az előadói estek, illetve könyvbemutatók után ezúttal kamerák előtt faggatja vendégeit. A középiskolák legjobb versmondói adják elő az irodalmi szemelvényeket. Eddig elkészült: **Szabó Aida, Nagy-Rakita Melinda, Móczár Csaba, Kovács F. István, Tarnócziné Barabás Irén, Kreischer Nelly és dr. Karácsony István** portréfilmje. Megtekinthető: erdtv.hu youtube csatornán.

Érd Egészségügyéért Díjat Dr. Karácsony István nőgyógyász, onkológus szakorvos kapta.

Elkészült a **Mi szép, ha nem ez?** című őszi nagypályázat (vers- és prózaíró) ünnepi díjkiosztójáról a film. Letölthető, elküldhető az érdeklődőknek.

Nagy-Rakita Melinda és Szöllősi Bernadett bekerült a top 50-be a Poket és az Amigos közös pályázatán 364 pályázó közül. A kiadványukban olvasható a művük.

Tormássy Erzsébet legutóbb Togóból (Afrika) kapott visszajelzést a verseire. Korábban jött már hír Albániából, Erdélyből, Amerikából, Görögországból is – nem tudja, hogyan, kik által kerülnek ki külföldre a kötetek. Minden évben mond saját verset a városi ünnepségen (Sóskút), és nevetve meséli, hogy az idén, augusztus 20-án valaki eltulajdonította a versét, pedig csak egy pillanatra tette le.

A SiópArt irodalmi pályázatán **Dylan D. Tides** 2. helyezést ért el prózaíró kategóriában.

Ábel András „Érd lelkiismerete” – Elképesztő tárgyi és kulturális hagyatékot alkotott. Akik körülállták a művészi kivitelezésű síremléket (Szilasi László alkotása), megfogadták, hogy folytatják az ő szellemiségét, őrzik városunk helytörténeti értékeit.

Könyvajánló

Tartalom

Pálné Onódi Judit

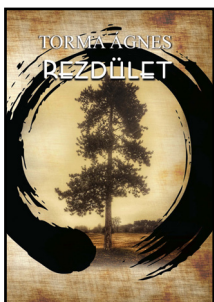
Miközben senki nem akar meghalni, és romantikus tündérmeséket találunk ki az öröklétre, itt kiderül: a halhatatlanság is óriási nyűg lehet.

Gazdag képet kapunk a különböző társadalmi korszakokról. A főhős kezdetben az emberiség szolgálatába állítja a különleges adottságot, de a sorozatos kudarc hatására megváltoztatja szándékát. Csakhogy a csoda nem szűnik meg vele.

Torma Ágnes

Egyéni, kiforrott hang, eredeti megállapítások, pontos költői képek, a műfaji sokszínűség – ezek a legfontosabb jellemzők már az első olvasat során.

Nemcsak a témakör gazdag, de otthon van a haikuk, az apevák, a szonettek, az elégiák, a pillanatképek megalkotásában is.

Szigeti Eszter

Színezős, verses mese, zenei melléklettel. A4-es alakú, hogy a kicsinyek könnyen tudják lapozgatni. Egy testvérpár adventi készülődésének részesei lehetünk a történet által. Közben játékosan kézügyességet fejlesztünk, a zenei melléklet

segítségével pedig együtt énekelhetünk, táncolhatunk, muzsikálhatunk.

Otthon jutunk szórakoztató élményhez anélkül, hogy jegyet váltanánk egy zenés mesejátékra.

Mérleg, 2020	1
Jankovits Márta: Végső búcsú egy baráttól	2
Versek: Baka Györgyi	3
Cettler Gertrúd, Dylan D. Tides	4
Gani Zsuzsanna, Karácsony István, Kerepesi Igor	5
Kósa Márta, Kreischer Nelly, Ludwig Géza	6
Lukács Mária, Máté Miklós, Móczár Csaba	7
Naszvadi Judith, Pálfi Nándor, Péter Éva Erika,	
Petrik István	8
Somogyi Norbert	9
Szabó Aida, Szatmári Kristóf,	
Szigetvári Zsófia Petra	10
Szöllősi Bernadett, Torma Ágnes,	
Tarnócziné B. Irén	11
Tormássy Erzsébet, Varga Katalin	12
Jankovits Márta rovata	12
Vikár János rovata	15
Szabó Aida (Jampa drolma) rovata	16
Prózák: Carl Astro: Naplórészletek	18
Kovács F. István: Karácsony	19
Magyarádi Ágnes: Iskolasztori	22
Móczár Csaba: November7.	25
Nagy-Rakita Melinda: Plexiüveg mögött	26
Pergel Antal: A skanzen	26
Pálné Onódi Judit: Egy dalnok emlékére	27
Bemutakozás: Cettler Gertrúd	29
Tanulmány: Szabó I. Valéria: Kismarjai Bocskai	
István (folyt.)	30
Dr. Szörényi László: A Keveháza helye Arany János	
életművében (2. rész)	32
KÉK-oldal	34
Hírek	35
Könyvajánlók	36

HONLAP: www.poly-art.hu

Érdi IRKA irodalmi-kulturális folyóirat • Megjelenik negyedévente a Poly-Art Alapítvány támogatásával • Felelős szerkesztő: Daróci Lajosné, tördelőszerkesztő: Daróci Attila • A szerkesztőség levélcíme: Szepes Gyula Művelődési Központ 2030 Érd, Alsó u. 9. • E-mail: dlnemarta@gmail.com • IRKA-logó: Mezőfi Virág • Nyomdai munkák: Progresso Print Kft. • Kiadja a Szepes Gyula Művelődési Központ • ISSN:2062-8048